

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

“İLERİ
DEMOKRATİK DEVRİM”
ÇİZGİSİNİN TEMEL
İDEOLOJİK ve POLİTİK
YANILGILARI

İŞÇİ SINIFI BİLİMİNDE
ULUS KAVRAMI .3.

MARX'ın Felsefesinde
İnsan Sorunu

OLAYLAR - BELGELER

CİLT/8 TEMMUZ-1977 Sayı: 43

İÇİNDEKİLER

* 27 Mayıs 1977'den, 26 Haziran 1977'ye	3
* «İleri Demokratik Devrim» çizgisinin Temel İdeolojik ve Politik Yanılgıları	16
* İşçi Sınıfı Biliminde Ulus Kavramı — 3	71
* Marx'ın Felsefesinde İnsan Sorunu	89

TÜSTAV

Sahibi: Öner Ciravoğlu / Yazışmaları Müdürü: İlker Demir / Yazışma adresi: PK. 71
İstanbul / Yönetim ve Havale adresi: Öner Ciravoğlu, Cağaloğlu Başmusahip sok.
Tan Apt. No: 10/11 İstanbul / Abone şartları yıllık 150, altı aylık 75 lira. Dış
ülkeler için iki katıdır / Baskı: Ören Basımevi / Dizgi: Evren Matbaası İlan :
Tam sayfa 500 lira, Diğer ilanlar santimi 25 lira/Basıldığı tarih 19 Temmuz 1977

27 Mayıs 1977'den 27 Haziran 1977'ye

27 Mayıs 1977

- Hürriyet ve Anayasa Bayramı sönük törenlerle kutlandı.
- Demirel: «Bu devletin işleyebilmesi için Anayasanın değişmesi lazımdır. Anayasa Mahkemesi ile Danıştay'ın yetkileri yeniden düzenlenmelidir.»
- Mardin milletvekili ve CHP liste başı Ahmet Türk ve Necimoğlu taraftarları çatıştı.
- Mardin AP adayı Nurullah Necimoğlu öldürüldü.
- Fas'da 3 Haziranda, 7 yıldır ilk kez yapılacak genel seçimlere 9 partinin katılacağı bildirildi.
- Sovyetler Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti'ne çok sert bir nota vererek, ülkede ve dünyada Çin yöneticilerinin Sovyetler Birliği aleyhine sürdürdüğü «demagojik» karşı propagandayı kınadı.

28 Mayıs 1977

- Halkevleri Genel Merkezi Ankara Valisinin emri ile hiçbir gerekçe gösterilmeden polis tarafından basıldı.
- Tarsus'ta CHP konvoyuna komandolar ateş açtı, 5 kişi yaralandı.
- Savcılık, Barolar Birliği direnişi için kovuşturmaya yer olmadığına karar verdi.

29 Mayıs 1977

- İstanbul'da Yeşilköy havaalanı ve Sirkeci garında meydana gelen patlamalarda, 3 kişi öldü, 43 kişi yaralandı.
- Çiğli Havaalanında, CHP otobüsüne patlayıcı madde atılması sonunda, Mehmet İsvan yaralandı.
- Etiyopya, ABD, İngiltere ve Mısır'a savunma ataşelerini çekmesini bildirdi. Ayrıca Etiyopya ABD'den Adis Ababa'daki büyükelçilik görevlilerinin sayısını azaltmasını istedi.

30 Mayıs 1977

- DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası ile Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası (MESS) arasındaki grup sözleşmeleri konusunun, yapılan son görüşmede de bir çözüme ulaşmaması üzerine, Maden-İş Sendikası, yasal süresi dolmuş bulunan 31 işyerinde grevleri başlattı.
- Sovyetler Birliği Komünist Partisi Birinci Sekreteri Brejnev, ABD'yi SALT görüşmelerinde «yapıcı olmayan bir çizgi» izlemekle suçlayarak, «Amerikan yönetimi eşitlik ve eşit güvenlik ilkesine göre tavır almalıdır» dedi.

31 Mayıs 1977

- Mozambik hükümeti, Rodezya uçaklarının Mozambik'e Napalm bombaları attıklarını ve saldırı sırasında iki Rodezya savaş uçağının düşürüldüğünü açıkladı.
- Brejnev: «Belgrad toplantısı bugün ile gelecek arasında köprüdür.»
- Ecevit: «Üçgün içinde olaylar olursa hesabını Demirel'den soracağız.»

1 Haziran 1977

- Japon Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, Türkiye'nin döviz rezervlerinin kritik duruma gelmesi nedeniyle Türkiye'ye ihracat işlemlerini 10 Nisanda askıya aldı.
- BM, Rodezya'nın, Mozambik'ten hemen ve hiçbir koşul ileri sürmeden geri çekilmesini istedi.
- Alpkaya davasına bakan Genelkurmay yargıçları, başka görevlere atandı.
- ABD ile Küba, ilk kez, birbirinin başkentine diplomatik temsilci atıyorlar.

2 Haziran 1977

- Başbakan Demirel, 3 Haziranda İstanbul'da Taksim meydanında yapılacak CHP mitinginde Ecevit'e suikast yapılacağı yolunda haber aldığını bildirdi.
- Kara Kuvvetleri Komutanı Org.

Namık Kemal Ersun emekliye ayrıldı.

● AP: «Bu seçmen kütükleriyle yapılan seçim iptal edilir.»

3 Haziran 1977

● Sovyetler Birliği'nin yeni Anayasasında seçmen yaşının 18'e seçilme yaşının da cumhuriyet parlamentoları için 21 ve Yüksek Ulusal Sovyeti için de 23'e indirileceği açıklandı.

● Ölümünün 13. yıldönümünde Nazım Hikmet Türkiye'de ve bütün dünyada anıldı.
● CHP'nin Taksim mitingine DİSK ile Türk-İş'e bağlı 26 sendikanın İstanbul şubeleri de katıldı. Olay çıkmadı.

Ölümünün 14. Yılında Büyük Ozan Nâzım Hikmet'i Anıyoruz

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim bir daha
geriye dönmeyi sevmem
üç yaşında Halep'te paşa torunluğu ettim
on dokuzumda Moskova komünist üniversite öğrenciliği
kırk dokuzumda yine Moskova'da Tseka-Parti konukluğu
ve on dördümden beri şairlik ederim
kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
ben hasretlerin
hapislerde de yattım büyük otellerde de
açlık çektim açlık grevi de içinde ve tanımadığım yemek yok
gibidir
otuzumda asılmamı istediler
kırk sekizimde Barış madalyasının bana verilmesini
verdiler de
otuz altımda yarım yılda geçtim dört metre kare betonu
elli dokuzumda on sekiz saatte uçtum Prag'dan Havana'ya
Lenin'i görmedim nöbet tuttum tabutunun başında 924 de
961 de ziyaret ettim anıt kabri kitaplarıdır
partimden koparmağa yeltendiler beni
sökmedi

yıkılan putların altında da ezilmedim
951 de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne ölümün
52 de çatlak bir yürekle dört ay sırtüstü bekledim ölümü
sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
şu kadarcık haset etmedim Şarlo'ya bile
aldattım kadınlarımı
konuşmadım arkasından dostlarımın
içtim ama akşamcı olmadım
hep alnımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana
başkasının hesabına utandım yalan söyledim
yalan söyledim başkasını üzmemek için
ama durup dururken de yalan söylemedim
bindim tirene uçağa otomobile
çoğunluk binemiyor
operaya gittim
çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın
çoğunluğun gittiği kimi yerlere de ben gitmedim 21 den beri
camiye kiliseye tapınağa havraya büyücüye
ama kahve falına baktırdığım oldu
yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiyem'de Türkçemle yasak
kansere yakalanmadım daha
yakalanmam da şart değil
başbakan filân olacağım yok
meraklısı da değilim bu işin
bir de harbe girmedim
sığınaklara da inmedim gece yarıları
yollara da düşmedim pike yapan uçakların altında
ama sevdalandım altmışıma yakın
sözün kısası yoldaşlar
bugün Berlin'de kederden gebermekte olsam da
insanca yaşadım diyebilirim
ve daha ne kadar yaşarım
başımдан neler geçer daha
kimbilir

4 Haziran 1977

- Korumak, hükümetin atama kararnamelelerini onaylama işlemini durdurdu ve seçimden sonraya bıraktı.
- Hindistan'da madencilerin yaptığı gösteride, sendika liderini tutuklamak için müdahale eden polis, 8 madenciyi öldürdü.

5 Haziran 1977

- Milletvekili genel ve Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimleri yapıldı. Seçime katılma oranı % 72 oldu.
- Küba Dışişleri Bakanı, Afrika'daki devrimci güçlere sömürgecilik ve ırkçılığa karşı verdikleri savaşta sonuna kadar yardım edeceklerini açıkladı.
- İki Federal Almanya Cumhuriyeti vatandaşının Demokratik Alman Cumhuriyetinden sığınma hakkı istedikleri resmen açıklandı.

6 Haziran 1977

- 5 Haziranda yapılan genel seçimlerde CHP: 213, AP: 189, MSP: 24, MHP: 16, CGP: 3, DP: 1 milletvekilliği kazandı. Meclise ayrıca 4 bağımsız milletvekili giriyor.
- Seçim sonuçları sanayi çevrelerinde olumlu, banka çevrelerinde suskunlukla, ticaret çevrelerinde ise şaşkınlıkla karşılandı.
- Hint Okyanusundaki Seychelles Takım Adalarındaki darbe sonucu sağcı Devlet Başkanı Manoham devrildi. Cumhurbaşkanlığına marksist eğilimli Solcu Birlik Partisi lideri France Albert Rene geldi.
- Renault ve Mako'da açık irade oylamasını DİSK üyesi Maden-İş kazandı.
- TRT'nin seçim sonuçlarını taraf tutarak vermesi tepki yarattı.
- İsrail İşçi Partisi Başkanlığına Simon Perez seçildi.

7 Haziran 1977

- TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz: «Seçimler demokrasinin bir başarısıdır. Demokratik güçlerin bugünkü acil görevi, demokrasi düşmanı MC partilerine asla hükümet kurdurtmamaktır.»
- Vebî Koç: «Hükümeti CHP kurmalı.»
- Halit Narin: «Toplumun iradesi belli oldu.»
- Ertuğrul Soysal: «CHP'nin denenmesi zorunlu.»
- Yeni Sychelles Devlet Başkanı bloksuz politika izleyeceğini açıkladı.
- ABD ile Kongo Halk Cumhuriyeti arasında diplomatik ilişkiler kuruldu.
- Feyzioğlu, CHP hükümetinin desteklenmesi konusunda, «önce tavırlarını ortaya koysunlar» dedi.
- AP lideri Demirel, «Siyasi iktidar yine ortada kaldı» dedi.
- Fransa'da bir grev gözetsünün, aşırı sağcı işçiler tarafından öldürülmesi ülke çapında sert protestolara yol açtı.

8 Haziran 1977

- Ecevit: «AP ile MHP dışında her türlü koalisyonu hazırız.»
- Demirel: «Milliyetçi Partiler Topluluğu iktidarı sola teslim

etmemeli.»

- Erbakan: «Ecevit karşısında yenilen asla milli güçler değildir.»
- ODTÜ Öğrenci Temsilciliği Yürütme Kurulu üyesi Ertuğrul Karakaya, üniversite kapısında nöbetçi jandarmalar tarafından

öldürüldü.

- Feyzioğlu, herhangi bir hükümete katılmayacaklarını açıkladı.
- İsrail Komünist Partisi Genel Sekreteri: «İsrail seçimleri Ortadoğu barışını olumsuz etkiledi» dedi.

9 Haziran 1977

- Türkiye'nin Vatikan Büyükelçisi Taha Carım, vurularak öldürüldü. Sulkastı bir Ermeni örgütü üstlendi.
- Çek Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri: «Avrupa

komünizmi, komünizm ile savaşın bir başka yoludur.»

- CHP Yönetim Kurulu, hükümet kurmak için Ecevit'e tam yetki verdi.

10 Haziran 1977

- Ecevit: «Sorumluluğunun bilincine varan 13 insan çıkacağını umuyorum.»
- Sovyetler Birliği, Çin'i nükleer savaş çıkartmaya çalışmakla

suçladı.

- Tüm İslâm ülkelerinde şeriatın uygulanmasını öngören Siret-i Nebi Konferansı İstanbul'da başladı.

11 Haziran 1977

- Anayasa Mahkemesi, birden çok dairelere ayrılan mahkemelerde Adalet Bakanına, işlerin türüne göre davaya bakacak görevli mahkemeyi saptama yetkisini tanıyan yasa maddelerini iptal etti.
- Faşist Pinochet yönetimi tarafından içinde binlerce Şili'li ilericiye işkence yapılan «La

Esmeralda» gemisi, MC hükümetinin çağrısı üzerine Antalya'ya geldi.

- Sovyetler Birliği ile Yunanistan arasında ilk teknik ve bilimsel anlaşma imzalandı.
- Pakistan'da iktidar ile muhalefet arasında genel seçimlerin yenilenmesi için anlaşma oldu.

12 Haziran 1977

- DP'nin tek milletvekili Faruk Sukan, «Partimin kararına göre CHP'ye güven oyu verebilirim» dedi.

- Sovyet Ulusal Marşından Stalin'in adı çıkarıldı.
- Castro: «Sovyetler Birliği dünyanın en özgür ülkesidir.»

- Fransız-Sovyet ortak bildirisinde yayılması gerektiğini bildirildi. detantın dünyanın her yanına

13 Haziran 1977

- Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu açıldı.
- Demirel, MC hükümetinin istifasını Cumhurbaşkanı'na verdi.
- Ecevit, «Mutlaka bir CHP hükümeti kurmaya çalışacağız» dedi.
- Belçika'da da Türkiye Merkez Bankası çeklerine tüm ödemeler durdu.

14 Haziran 1977

- Başbakanlık görevi Ecevit'e verildi.
- Butto: «ABD, Pakistan'ın içişlerine karışmaya devam ediyor.»
- Antalya'da «La Esmeralda» gemisiyle gelen Şili'li subaylar ve öğrenciler dövdü.

15 Haziran 1977

- Erzurum Atatürk Üniversitesinde Doçent Orhan Yavuz, komandolar tarafından 8 yerinden bıçaklanarak öldürüldü.
- 33 Avrupa ülkesi ile Birleşik Amerika ve Kanada temsilcilerinin katıldığı Belgrad Konferansı başladı. Konferans, «Helsinki Nihai Bildirisi»ni de ele alacak. Konferans Komitesine TSİP'in T.C. Hükümetine gönderdiği muhtıra da sunuldu.
- İspanya'da 41 yıl aradan sonra yapılan seçimlere katılma oranı % 80'i geçti.
- NATO ve AET çevreleri MSP'siz hükümet istiyor.

bir BELGE

Deen Reed'in Mektubu

Pekçok ülkelerde sadece güzel şarkılarıyla ve filmleriyle değil, aynı zamanda barış ve halklar arasında dostluk mücadelesinde aktif toplumsal çabalarıyla da tanınan Amerikalı şarkıcı ve aktör Dean Reed Amerika'da insan hakları konusunda Berlin'den Novosji Basın Ajansına bir mektup gönderdi. Mektup şöyle:

«Son zamanlarda Amerikalı devlet adamları insan hakları konusunda çok konuşuyorlar. Sinsice bir tavır takınarak nedense tüm dünyaya öğretmenlik taslamakta, sosyalist ülkeleri «insan hakları çiğnen-diği» için yargılamakta ve kınamakta kendilerini ahlaki bakımdan haklı görüyorlar.

Bazı yurttaşlarımın ağızından bu tür ikiyüzlü sözler duymak bir Amerikalı olduğum halde, benim için de tiksindiricidir.

Amerikan savaş sanayiinin, Başkan Carter'ın da belirttiği gibi mevcut Amerikan roketlerinin donatılacağı yeni bombaların üretimine giriştiğini daha geçenlerde bütün dünya öğrenmişti. Başkan Carter'ın sözünü ettiği bu yeni bomba maddi değerleri yıkmayacağı için Amerikan savaş biliminin bir başarısı olarak tanıtılıyor!

Bu bombadan; binalar, fabrikalar ve otomobiller zarar görmeyecek. Bomba sadece insanları yok edecek! Bu, Amerikan Hükümeti'nin insan haklarını koruma kampanyasında attığı yeni bir adım mı yoksa?

Sadece insanları öldürecek ölçüde mükemmelleştirilen bir bomba! Böyle düşünmek için gerçekten garip ve çirkin bir insan hakları anlayışına sahip olmak gerekir!

Tüm dünyaya insan hakları propagandası yapan Amerikan savaş sanayii kompleksinin elebaşılarının, geçen yıla ait «Federal İstihbarat Bürosu Çalışma Raporu»nu okumaları iyi olurdu. Aslında bu raporu okuduklarında ve bu belgede açıklanan gerçeklerin, özellikle Birleşik Devletler'de her 26 dakikada bir cinayet (insan haklarının Amerikan usulü korunduğu bu ülkeye «bravo»!), her dokuz dakikada bir ırza geçme, her 65 saniyede sokakta saldırı, her beş saniyede bir kapı kırmak suretiyle hırsızlık ve her 32 saniyede bir otomobil kaçırma olayı olması gibi gerçeklerin hatırlatılmamasının daha çok işlerine geldiğinden eminim. ABD'yi insan haklarının geliştirildiği bir ülke olarak kabul etmek mümkün mü? Bana sorarsanız hayır! ABD, insan haklarının hiç bulunmadığı bir ülkedir. Bu nedenle de onların ağızından insan haklarının kutsallığına ilişkin vaızlar duymak bana gülünç geliyor.»

DEAN REED

16 Haziran 1977

- Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına, CHP Kars Senatörü Sırrı Atalay seçildi.
- Sovyetler Birliği Komünist Partisi Sekreteri Leonid Brejnev, Sovyet Parlamentosu tarafından oybirliği ile Devlet Başkanlığına seçildi.
- İspanya'da Başbakan Adolfo Suarez'in liderliğindeki Merkez Demokratik Birlik oyların % 37.9 unu, İspanyol Sosyalist İşçi Partisi % 24.34'ünü, Franco'cu

Ulusal Birlik % 8.65'ini, İspanyol Komünist Partisi % 7.44'ünü aldı.

- Yunanistan'da seçmen yaşı 20'ye indirildi.
- Güney Afrika'da Irkçılık ve Sömürgecilikle Mücadele

Uluslararası Konferansı,

Lizbon'da çalışmalarına başladı.

- 16 Haziran işçi direnişinin ve TSİP'in kuruluşunun yıldönümü kutlandı.

17 Haziran 1977

- TSİP Genel Yönetim Kurulu toplantısından sonra yayınlanan bildiride: «5 Haziran seçimleri, demokrasi saflarının güç kazanması, demokrasi düşmanlarının ise gerilemeleriyle sonuçlanmıştır. Bu durumda CHP'nin hükümeti kurması demokrasi güçlerinin katettiği gelişmenin bir gereğidir.» denildi.

- İKD Başkanı Beria Onger:

«Gündelikçi kadınlar sigortalanmalıdır.»

- Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu toplandı. Olağanüstü toplantıda konuşan Faruk Erem: «Kamu niteliğindeki baskı grupları özerklik içinde olurlarsa görevlerini yerine getirebilirler.» dedi.

18 Haziran 1977

- İstanbul Ticaret Odası: «Ekonomik sorunları CHP-AP koalisyonu çözümler.»
- Ecevit: «Güvenoyu alacağımızdan

ümitliyim.»

- İrlanda'da seçimleri, muhalefetteki Fianna Fáil partisi kazandı.

19 Haziran 1977

- Türkiye Barolar Birliği'nin sona eren Olağanüstü Genel Kurulunda kabul edilen kararlar arasında, 141-142 maddelerin kaldırılması, referandum hakkının yasalaşması, sivillerin askeri mahkemelerde yargılanmaması, ölüm cezasının yasalardan çıkarılması, düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne konan tüm yasak ve engellerin kaldırılması yer alıyor.
- Demirel, Ecevit'in tüm önerilerini

reddetti. Mardin ve Siirt Bağımsız Milletvekilleri, CHP hükümetine güvenoyu vereceklerini bildirdiler.

- Sovyet Yazarlar Birliği ile Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) arasında kültür anlaşması imzalandı.

- Makarios: «Kıbrıs'a her çeşit dış müdahaleye karşıyız.»

- Şili cuntası, komünist senatör Jorge Montes'i, Doğu Almanya'da tutuklu 11 siyasi hükümlünün salıverilmesinden sonra serbest bıraktı.

20 Haziran 1977

- Ecevit, güvenoyu alabileceğini yineledi.

- Emekliye sevk edilen Ersun, Askeri Yüksek İdare Mahkemesine

- başvurdu.
- Siirt'in Sason ilçesinde aşiretler arası çatışmada 5 kişi öldü.

- TBB Genel Kurulu kararları basına açıklandı.

bir BELGE

Türkiye Barolar Birliği Kararları

1 — Genel Kurul, 1961 Anayasasında çeşitli tarihlerde, normal olmayan koşullarda yapılan değişikliklerle temel hak ve hürriyetlerin kısıtlandığını, daha önce aldığı kararlarla saptamış ve açıklamış olmakla birlikte bunun ötesinde Anayasanın temel hak ve özgürlüklere güvence sağlayacak şekilde yeniden değiştirilmesi gerektiğine karar vermiştir.

2 — Ceza ve Ceza Yargılamaları Yasasında bulunan anti-demokratik hükümlerin başta, ölüm cezası olmak üzere, özellikle Türk Ceza Yasasının 141. 142., 163. maddelerinin ve bunun gibi diğer yasa hükümlerinin kaldırılması da Genel Kurul'un aldığı kararlar arasındadır.

3 — Çalışma ve sosyal güvenlikle ilgili yasaların, İş Yasası, Sendikalar, Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Yasaları, Sosyal Sigortalar Yasası ve diğer yasalar da birçok hükümlerin anti-demokratik olduğu ve bir çok boşlukların bulunduğu da Genel Kurulca saptanmıştır. Bu nedenle, yasalardaki çalışanların örgütlenmesini engelleyici, toplu hak aramalarını kısıtlayıcı, hükümlerin kaldırılması, tüm çalışanlara grev ve sendikalaşma haklarının demokratik ölçülere uygun olarak sağlanması, referandum hakkının verilmesi alınan kararlar arasında bulunmaktadır.

4 — Sıkıyönetim, İl İdaresi, Belediyeler, Köy, Pasaport, Polis Vazife ve Selâhiyetleri Yasaları ile diğer idarî yasalarla yürütmeye tanınan temel hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı hükümlerin, can ve mal güvenliğini zedeleyen esasların yürürlükten kaldırılması ve bunların yargı organlarının güvencesine bağlanması, atanmış idarecilerin seçilmiş mahalli organlar üzerindeki geniş vesayet hakkının kaldırılması ilkeleri Genel Kurulca benimsenmiş ve bunlara ilişkin öntasarı esasları kabul edilmiştir.

5 — Bankalara ilişkin yasaların halk çıkarları aleyhindeki hükümlerin kaldırılması, devlet ithalât ve inşaatının aracısız yapılması için gerekli yasal düzenlemelerin ilkeleri saptanmış, Yabancı Sermayeyi Teşvik

Yasasının gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi, enerji ve doğal kaynakların devletçe işletilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

6 — Özel hukuka ilişkin kanunlarda temel hak ve özgürlükleri kısıtlayan ve eşitlik ilkesine aykırı düşen hükümlerin bulunduğunu saptayan TBB, özellikle Medeni Kanundaki eşler ve çocuklar arasında eşitsizlik yaratan, Dernekler Yasasındaki kişilerin dernek kurma ve üye olma haklarını kısıtlayan, 903 sayılı yasadaki bazı vakıflara ayrıcalık tanıyan hükümleri anti-demokratik bularak bu hükümlerin değiştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir.

7 — Toplumsal gelişmede kitle haberleşme araçlarının önemini kabul eden TBB, Basın ve TRT yasaları ile ilgili diğer yasalardaki anti-demokratik hükümlerin kaldırılmasına ve kurumların demokratik işleyişe kavuşturulması için yasal düzenlemelerin yapılmasına, fikir özgürlüğünün sağlanmasına karar vermiştir.

8 — Türkiye'nin taraf olduğu 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan, kişilerin uluslararası insan hakları ve yargı mercilerine başvurma haklarının sağlanması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ek olarak kabul edilen Avrupa Sosyal Şartına, Türkiye'nin katılması için yasama ve yürütme organına çağrıda bulunulmasına karar verilmiştir.

9 — TBB Genel Kurulunda alınan kararların TBB Yönetim Kurulunca kabul edilen ilkeler esas alınarak gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

21 Haziran 1977

- Ecevit hükümeti kurma çalışmalarını tamamladığını söyledi.
- Halil Tunç, Ecevit hükümetinin desteklenmesini istiyor.
- Faşist komandoların saldırıları sürüyor.
- TSİP, Demirel'in demeçlerini, demokratik bir hükümetin kurulmasına karşı bir tehdit olarak niteledi.

22 Haziran 1977

- Cumhurbaşkanı Ecevit Kabinesini onayladı.
- İşadamı Sabancı, «parlamento üyelerinin partili milletvekili değil T.C.'nin milletvekili olarak davranmalarını istiyoruz» dedi.
- Ecevit kabinesine MC partileri tepki gösteriyor.
- İstanbul'da açılan Bulgaristan Sanayi sergisi büyük ilgi görüyor.

bir BELGE

ECEVİT HÜKÜMETİ

BAŞBAKAN: **BÜLENT ECEVİT**
BAŞBAKAN YARDIMCISI; DEVLET BAKANI: **ORHAN EYÜBOĞLU**
BAŞBAKAN YARDIMCISI; DEVLET BAKANI: **TURAN GÜNEŞ**
DEVLET BAKANI: **DR. LÜTFÜ DOĞAN**
DEVLET BAKANI: **PROF. KENAN BULUTOĞLU**
ADALET BAKANI: **SELÇUK ERVERDİ**
MİLLİ SAVUNMA BAKANI: **HASAN ESAT IŞIK**
İÇİŞLERİ BAKANI: **NECDET UĞUR**
DIŞİŞLERİ BAKANI: **PROF. GÜNDÜZ ÖKÇÜN**
MALİYE BAKANI: **PROF. BESİM ÜSTÜNEL**
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANI: **DR. MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ**
BAYINDIRLIK BAKANI: **ABDÜLKERİM ZILAN (BAĞIMSIZ)**
TİCARET BAKANI: **ZİYA MÜEZZİNOĞLU**
SAĞLIK VE SOSYAL YAR. BAKANI: **PROF. DR. CELAL ERTUĞ**
GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI: **MEHMET CAN**
GIDA; TARIM VE HAYVANCILIK BAKANI: **FİKRET GÜNDOĞAN**
ULAŞTIRMA BAKANI: **EROL ÇEVİKÇE**
ÇALIŞMA BAKANI: **BAHİR ERSOY**
SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI: **TARHAN ERDEM**
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI: **NEŞET AKMANDOR**
TURİZM VE TANITMA BAKANI: **ALTAN ÖYMEN**
İMAR VE İSKAN BAKANI: **EROL TUNCER**
KÖY İŞLERİ VE KOOPERATİFLER BAKANI: **ALİ TOPUZ**
ORMAN BAKANI: **VECDİ İLHAN**
GENÇLİK VE SPOR BAKANI: **YÜKSEL ÇAKMUR**
SOSYAL GÜVENLİK BAKANI: **HAYRETTİN UYSAL**

23 Haziran 1977

- Karataş TRT'deki görevinden alındı. ODTÜ Rektörü Hasan Tan istifa etti.
- İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesinde, faşist ülkücülerin de karıştığı geniş bir diploma yolsuzluğu ortaya çıkarıldı.
- İş çevreleri hükümeti olumlu karşılarken, çeşitli demokratik kuruluş ve ilerici örgütler de

- hükümete yardımcı olunmasını istediler.
- MC'ciler Cumhurbaşkanını hedef alan saldırılara başladılar.
  - Sosyal demokrat doğrultudaki teknik elemanlar yeni bir dernek kurma çabasında.

— 24 Haziran 1977 —

- Sovyetler Birliğinde yayınlanan haftalık Novoye Vremya Dergisi, İspanyol Komünist Partisi Genel Sekreteri Santiago Carillo'nun «Avrupa Komünizmi ve Devlet» kitabı hakkında bir eleştiri yayınladı.
- Türk Tabipler Birliği 26. Genel Kurulu çalışmalarına başladı.
- Çeşitli kuruluşlar Maden-İş grevlerini destek ziyaretlerini sürdürüyorlar.

— 25 Haziran 1977 —

- Ecevit Hükümetinin oluşturduğu Güvenlik Komitesi asayiş konusundaki alınan önlemleri açıkladı.
- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı olarak çalışan komando kampları kapatıldı.
- Öldürülen öğretim üyesi Orhan Yavuz'un eşi ve ailesi için yardım kampanyası açıldı.

— 26 Haziran 1977 —

- Hükümet üyeleri, MC'nin devlet kurumlarını tahrip ettiğini açıkladılar.
- CİBUTİ Bağımsızlığına kavuştu.
- Hafız Esad: «Lübnan olayları ABD'nin tertibidir.»
- TMMOB Kongresi başladı. TMMOB Başkanı Teoman Öztürk, Bayındırlık Bakanı Abdülkerim Zilan ve TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, kongrede birer konuşma yaptılar.

TÜSTAV

“İleri Demokratik Devrim” Çizgisinin Temel İdeolojik ve Politik Yanılgıları

Bu sayımızda «İleri Demokratik Devrim Çizgisi»ni konu eden bir eleştiri yayınlıyoruz. Bu eleştiri 1967 yılının sonbaharında hazırlanmıştır. Ancak sosyalist birlik meselesinin ciddiyeti gözönünde tutularak hemen yayınlanması yoluna gidilmemiştir. İdeolojik seviye bakımından bir hayli geri olan sosyalist hareketimizde subjektif etkenlerin ön plana çıkarıldığı geçmişteki tecrübeyle sabit olduğundan, bir diyalog kurulmadan yapılacak yayının sosyalist birlik meselesinde bizden kaynaklanmayacak olsa da bazı zıtlama ve sekterleşmelere yolaçabileceği düşünülmüştür.

Eleştiride ele alınan temel meselelerin nasıl değerlendirileceği bilinmek istenmiştir. Böylece bir tartışma imkanı sağlandığında, ideolojik birliğe engel olabilecek subjektivitelerin daha baştan etkisiz kılınabileceği fikrine varılmıştır.

Düşüncemiz doğrultusunda yapılan girişimlerin üstesinden yarım yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen, bu güne değin olumlu bir sonuç elde etmek mümkün olmamıştır. Bu konuda gösterilen bazı hayırhah tavırların, son tahlilde birer «oyalama taktikleri» olmaktan ileri gitmedikleri kanaatine varmış buluyoruz. Olumlu veya olumsuz net bir tutumla karşı karşıya olmamız yüzünden de eleştirinin yayınlanması bir hayli gecikmiştir. Ancak okunduğunda görülecektir ki, eleştiri, geçen bunca zamana rağmen tazeliğini ve geçerliliğini muhafaza etmektedir.

Yeri gelmişken bir noktaya değinelim. Son dönemdeki bazı gelişmeler «eleştiri»de ele alınan bazı noktaların etkisini gösterdiği izlenimini vermektedir. Özellikle «Konferans»daki konuşmalar ve bazı son yayınlar bu konuya tanıklık etmektedirler. Ancak bundan «eleştiri görevini yerine getirdi» sonucu çıkarılmamalıdır. Çünkü «İDD», temel ideolojik ve politik yanılgılarını özde aynen sürdürmektedir. Bu çizginin son dönemde izlediği ideolojik ve politik «hat»ın eleştirisi önümüzdeki bir görev olarak durmaktadır.

1. GİRİŞ

Türkiye sosyalist hareketindeki çizgilerden biri, son zamanlarda, çeşitli vesilelerle kendisinden bir hayli bahsettirmektedir.

Kökü 1910'ların sonlarına uzanan bilimsel tabanlı sosyalist hareketimiz içinde, hareketin geçmişteki temsilcisinin ismini taşımak gibi önemli bir özelliğe sahip olan bu çizgi, bu gün sosyalist hareketimiz içinde yer alan akımlardan birisidir. Ve bu durumuyla o, geçmiş hareketin günümüzde süregelen kollarından birisini oluşturmaktadır.

Sosyalist hareketin birliği, defalarca belirtildiği gibi ideolojik birlik temeli üzerinde sağlanacaktır. Birliğin aciliyeti ise ideolojik çalışmaların biran önce gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, bu çizginin de ideolojik dökümünün yapılması gelmiş dayatmıştır. Bu incelememizde, bu çizginin değerlendirilmesine bir başlangıç yapılmakta, bu nedenle, sadece temel ideolojik zaafı ve bundan kaynaklanan politik yanlılığı ele alınmaktadır.

İdeolojik birlik, birlik devamlı esas amaç güdülerken ve yapılanların birliğe hizmet edici olmasına itina gösterilerek ideolojik farklılıkların altının çizilmesini gerektirir. Bu nedenle, bir giriş mahiyetinde olan bu yazımızın, sözü geçen çizginin bütününe ele alacak şekilde tamamlanma-

sı gerekir. Bu nokta önümüzdeki bir görev olarak durmaktadır. Ancak aşağıdaki çalışma, tek başına bu çizginin temel özelliklerini belirleyecek niteliktedir.

Sosyalist hareketimiz içinde yer alan bu çizgiyi, en belirgin özelliği ile, savunduğu «ileri demokratik devrim tezi»nden hareket ederek İleri Demokratik Devrim (İDD) çizgisi diye ele almayı yerinde bulduk.

İşçi sınıfı adına hareket eden ve onun siyasetini temsil ettiğini ileri süren bir çizginin, bu iddiasının ne ölçüde geçerli olduğunun anlaşılmasında başvurulacak ilk kıstas, şüphesiz ki o çizginin ideolojisidir. İşçi sınıfının bilimi o çizginin ideolojik yapısının incelenmesinde başlıca mihenk taşı olacaktır. Ve yazımızın ağırlığı da bu nokta üzerine yoğunlaşacaktır.

Şüphesiz bütünlük içinde ele alınmak şartıyla, bir siyasi çizginin incelenmesi yapılırken başvurulacak ve ideolojiye sıkı sıkıya bağlı diğer bazı noktalar da vardır. Bunların başında o çizginin izlediği politika gelir. Ayrıca sosyalizmin temel meseleleri hakkında dedikleri ve yaptıkları da aynı ölçüde incelenmesi gereken konulardır. Bunlara ilaveten örgütlenme ve ajitasyon-propaganda anlayışları ve pratikleri de incelenmesi gereken noktalar içindedir.

2. İDD ÇİZGİSİNİN İDEOLOJİSİ

Bir siyasi çizginin ideolojik hatının tayininde başvurulacak temel kaynak şüphesiz ki o hareketin programıdır. Çünkü program bir siyasi çizginin kimlik kartıdır. Onun hüviyetinin, yani nasıl bir Parti olduğunun anlaşılmasında incelenmesi gereken temel belge programdır.

2.1. İDD Çizgisi İdeolojisi Önemsemesiz

Ancak program incelemesine başlamadan önce —ki bu nokta program incelenmesi ile bir kere daha teyid olacaktır— daha baştan bir noktayı işaret etmek yerinde olacaktır. O da İDD

çizgisinin ideolojiyi hemen hiç önemsememesi ve ciddiye almamasıdır. Oysa hep bilindiği gibi, bir işçi sınıfı partisini diğerlerinden ayırdeden temel özelliği işçi sınıfının bilimine bağlılığıdır. Çünkü bir işçi sınıfı partisine yürüdüğü yolda yol gösteren, onun zafere ulaşmasını sağlayacak olan başlıca silah, evrende yegane gerçek bilim olan işçi sınıfının bilimi ve ondan kaynaklanan ideolojisidir. Dünyaya devrimci pratiği defalarca ve kâfalara kakılırcasına göstermiştir ki, işçi sınıfının biliminin gösterdiği yoldan ufacak bir sapma, hareketin mutlaka bozguna uğramasına ve hüsrana sonuçlanmasına yol açmıştır. Buna mukabil bilime sıkı sıkıya bağlı olanlar mücadelelerinde başarıyla yol almışlar ve sonuçta zafere ulaşmasını bilmişlerdir. İdeolojinin, bir işçi sınıfı partisi için işte böylesine tayin edici rolü vardır.

2.1.1. İDD Çizgisi S.D. — M.D.D. Konusunda Ne Diyor?

12 Mart öncesini yaşayanlar «Sosyalist Devrim mi, Milli Demokratik Devrim mi?» tartışmasını ve vardığı boyutları iyi hatırlarlar. O dönemde «İdeolojik» tartışma bu nokta üzerinde toplanmıştı ve bütün gürültü bu yüzden kopuyordu. Bu gün her iki «tez»in de yanlışlığı geniş kadroların bilincine çıkmış durumda. Ama o günlerde böyle bir şey varit değildi.

Her iki «tez»in yanlışlığına mukabil konunun kendisi önemliydi. Çünkü söz konusu olan Türkiye'nin önündeki devrimci adım, dolayısıyla devrim stratejisi idi. Bu noktanın ise başlı başına bir iktidar ve ittifaklar meselesi, yani programın üzerinde yükseleceği temel olduğu bilinir. İşte böylesine önem taşıyan bu noktada İDD nasıl bir tutum almıştır?

«Bütün bunlar yurtsever güçlerin, politik parti ve örgütlerin, ilerci akımların Milli Demokratik Cep-

hede, belli bir minimum program üzerinde anlaşmaları, birleşmeleri için gerekli ortamı, koşulları hazırlamış bulunuyor.» (Günümüzde TKP, sf: 28)

«Milli Demokratik Cephe zorunluluğu geçici bir olay değildir... Bütün halkçı güçleri, örgütleri kapsayacak, içine alacak olan bu Milli Demokratik Cephe, ülkeyi emperyalizmin boyunduruğundan, ... kurtarmak için olduğu kadar Türkiyemizi yepyeni bir yolda, yepyeni bir demokratik düzen üzerinde kurmak savaşının başarı kazanabilmesi için zorunluluktur» (agk. sf: 29)

Kimler var bu «Milli Demokratik Cephe»de?

«...bütün yurtsever, anti-emperyalist güçlerin... Milli Demokratik Cephe'nin temellerini eylemlerle, konkre olarak atmak için...» (agk. sf: 26)

«Anti-emperyalist, yurtsever güçlerin, temsilcileri, ulusal bağımsızlığı savunan, memlekette Amerikan boyunduruğuna karşı olan burjuva düşünürleri, yazarları, Atatürkçüler, uyanık gençliğin öncüleri, ...» (agk. sf: 26)

«Yabancı egemenliğine ve Amerikan sömürgecileriyle işbirliği kuran kodaman burjuva ve ağa koluna karşı milli burjuvazinin direnişi yeni biçimler alıyor ve bu direniş, savaş kuvvetleniyor.» (agk. sf: 24)

Bu arada aynı yazıda işçi ve köylü kitlelerinin «Ulusal bağımsızlık, demokratik Türkiye için savaşta itici ana güçler» oldukları belirtiliyor. Acil görev de şöyle belirtiliyor:

«En başta ulusal bağımsızlık, gerçek demokratik düzenin sağlanması, Anayasanın savunulması geliyor.» (agk. sf: 27)

Yukarıdaki alıntıların yapıldığı yazının tarihi 1967 olarak verilmekte-

dir. Bu dönemi hatırlayanlar, «Cephe» politikasını savunanların başında MDD'cilerin geldiğini ve şiarlarının da «Tam Bağımsız, Gerçekten Demokratik Türkiye» olduğunu bilirler. Görüldüğü gibi İDD çizgisi de o günlerde, neredeyse aynı ifadelerle aynı şeyleri savunmaktadır.

Bir sene sonra 1968'de kaleme alındığı belirtilen bir diğer yazıda ise Millî Demokratik Cephe, Ulusal Demokratik Cephe olmuştur:

«Bu olay, ...güçbirliğinin, Ulusal Demokratik Cephe'nin kurulamamış olmasının bir sonucudur. Yurt sever ileri güçlerin dağınıklığı durumu ağırlaştırmaktadır.» (sf: 41)

«Çünkü, bütün yurtsever, ilerici anti-emperyalist, anti-feodal güçleri Ulusal Demokratik Cephe'de birleştirecek...» (sf: 44)

Bu yazıdan 1 yıl sonra 1969'da kaleme alınan bir başka yazıda da mesele benzeri şekilde ele alınmaktadır.

«Bu güne kadar bütün bu anti-emperyalist, anti-feodal güçlerin savaşlarını koordine edecek, ayarlayacak, tek amaca yöneltecek ve çok zorunlu olan Ulusal Demokratik Cephe kurulmuş değildir.»

«... işçi sınıfı, onun savaşkan öncü kolu olan, onun savaşta genel kurmayı olan Komünist Partisi, ulusal bağımsızlık direnişinin ön sıralarında yer alıyor, Ulusal Demokratik Cephe ülkü ve ilkelerini bütün anti-emperyalist, anti-feodal güçlere, örgütlere maletmeye çalışıyor. Ana sorunlardan biri de, bu savaşta işçi sınıfının hegemonyasını sağlamaktır. Daha önemlisi işçi-köylü bağlaşıklığını, savaşta işçi sınıfının önderliği altında kurmaktır. Ulusal Demokratik Cephe, büyük tekellerin yabancı sermayelerin baskısı altında olan, onlarla yarışamayan, u-

lusal nitelik taşıyan burjuvaziyi de kapsamına alır.» (sf: 51)

2.1.2. İDD Çizgisinin «MDD'ciliği»

Bütün bu yukarıdaki alıntılar, o günlerde Türkiye'de üzerinde pek çok tartışılan bir konuda MDD'cilerin ileri sürdüğü argümanları, hemen hemen aynıyla hatırlatmıyor mu? İşte Türk Solu'nun Kasım 1967'de çıkan ilk sayısından bazı alıntılar:

«Tam Bağımsız, Gerçekten Demokratik Türkiye için. Bu duruma göre Türk Toplumunun önündeki ilk devrimci adım, bir avuç asalak dışında, proletaryasıyla, küçük burjuvazisi ve aydınıyla, giderek, şu anda değilse bile, güçlü bir devrim karşısında komradorun etkisinden kurtulup bir süre için Demokratik Devrim safalarında yer alması mümkün olan millî burjuvazisiyle tüm Türk ulusunun, her içtenlikle «Türküm» diyenin elele, omuz omuza güçbirliği halinde gerçekleştireceği Anti-emperyalist, Anti - feodal Demokratik Devrimdir.»

«...biz demokratik devrimde olsun, onu izleyecek sosyalist devrimde olsun, kent ve köy proletaryasının en tutarlı en güvenilir devrimci güç olarak Türkiye'nin tarihsel gelişmesine damgasını vuracağına inanıyoruz.»

MDD hareketi için uzun alıntılar yapmaya gerek görmüyoruz. Yukarıdaki pasajı sırf bir hatırlatma yapmak ve her iki çizgi arasındaki benzerliği somut olarak göstermek için aldık.

Gerçi MDD'ciler işçi sınıfının öncülüğü konusunda bir hayli farklı şeyler söylemekte ve onun fiili ve tarihsel öncülüğünü kabule bir türlü yanaşmamaktadırlar. Ama her iki çizgi arasındaki ideolojik benzerlik açıktır. Her ikisi de devrimin «anti-feodal» olduğunda, bunun bir cephe ile

gerçekleştirileceğini ve cephenin içinde «milli burjuvazi»nin de yer alacağı noktalarında tıpatıp aynı şeyleri söylemektedirler. Ve bu noktalar da, devrim stratejisi konusunda belirleyici temel özelliklerdir.

O günlerde kendi öngördüğü stratejik hedefi hemen hemen aynen öneren MDD çizgisini İDD'nin nasıl değerlendirdiğini bilmeyen hemen hemen yoktur. Biz 1969'da kaleme alınmış yazıdan görelim:

«Gene gerçek savaş alanına ters bir açıdan sürülen «Milli Demokratik Devrim» sloganı vardır. Kupkuru bir slogan... Onlar Ulusal Demokratik Cephe ilkesini böyle bir strateji ile değiştiriyorlar. Bundan ötürü de ilerici güçleri toplayıcı, birleştirici olmaktan uzak duruyorlar. Yersiz zamansız «sol» gevezeliği ediyorlar.» (agk, sf: 57)

Daha sonraları 1974 yılında İDD çizgisi, MDD ile farkını şöyle dile getiriyordu:

«TKP'nin esas hedefi Türkiye'de sosyalizmi kurmak, sömürünün her biçimine son vermektir. Bu hedefe ulaşmak için anti-emperyalist, demokratik bir aşamadan geçmek gerek. TKP'nin yeni program tasarısında bu aşamaya İleri Demokrasi Aşaması deniyor. Bazıları bu aşamayı Milli Demokratik Devrim aşamasına benzetmekte, neden bu adın kullanılmayıp da İleri Demokrasi Aşaması deyiminin kullanıldığını sormaktadırlar... Bu deyim ilk defa ortaya atan ve kullanan TKP olmuştur. ... bununla anti-emperyalist demokratik ve ileri bir aşama kastedilmiştir...

TKP'nin Milli Demokratik Devrim veya İleri Demokrasi Aşaması deyiminden çıkardığı anlam başka, MDD'cilerin çıkardıkları anlam başkadır...» (Atılım, Mayıs 1974)

Kimin ne anlam çıkardığı bir kenara, söylenenleri karşılaştırdığımızda bunların kapsam ve mahiyet bakımından tıpatıp denecek ölçüde birbirlerine benzediklerini görüyoruz. Öyle ki 1974'de hazırladığı tahmin edilen yukarıda sözü geçen program'da hâlâ daha şöyle denilmektedir:

«Bugünkü halk düşmanı düzeni, emperyalist çevrelere dayanan büyük burjuva-ağa ikilisinin, bu sömürge sınıfların egemenliğini.. yıkmak bir zorunluluk olmuştur. Türkiye'nin ileri bir demokratik düzene geçmesi kaçınılmazdır. TKP'nin yakın amacı olan bu ileri demokratik devrim düzeyine ana devrimci güç olan işçi sınıfının öncülüğünde köy emekçilerinin geniş orta tabakaların devrimci aydın ve gençliğin savaş ve eylem birliği ile ulaşılacaktır. Bu aşamada bütün ulusal demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal dönüşümler gerçekleştirilecektir. ... TKP'nin uzak amacı Türkiye'de sosyalizmi kurmaktır. Ancak sosyalist bir devrim sonucunda temel üretim araçlarının kamulaştırılmasıyla burjuva devlet mekanizmasının baştan aşağı yıkılmasıyla, proletarya egemenliğinin, emperyalizmin burjuva saldırılarına karşı proletarya diktatorasının sosyalist demokrasinin kurulmasıyla ki, Türkiye ve halkımız her türlü sömürü ve zorbalık biçimlerinden kurtulabilir.» (Program sf: 13)

İDD çizgisinin MDD'ciliğini bu satırlardan daha iyi gösteren belge bulunamaz. «İki ayrı devrim», artık Türkiye'de MDD'cilerin bile önermedikleri bu «tez», yeniden ileri sürülmektedir. Hem de tüm «alamet-i farika»larıyla (ayırmedici özellikleriyle) birlikte, MDD hareketinin partileşme girişimleri sırasında 1971 başlarında hazırlanan «program taslağı»ndan alınan aşağıdaki satırlar mese-

dir. Bu dönemi hatırlayanlar, «Cephe» politikasını savunanların başında MDD'cilerin geldiğini ve şiarlarının da «Tam Bağımsız, Gerçekten Demokratik Türkiye» olduğunu bilirler. Görüldüğü gibi İDD çizgisi de o günlerde, neredeyse aynı ifadelerle aynı şeyleri savunmaktadır.

Bir sene sonra 1968'de kaleme alındığı belirtilen bir diğer yazıda ise Millî Demokratik Cephe, Ulusal Demokratik Cephe olmuştur:

«Bu olay, ...güçbirliğinin, Ulusal Demokratik Cephe'nin kurulamamış olmasının bir sonucudur. Yurt sever ileri güçlerin dağınıklığı durumu ağırlaştırmaktadır.» (sf: 41)

«Çünkü, bütün yurtsever, ilerici anti-emperyalist, anti-feodal güçleri Ulusal Demokratik Cephe'de birleştirecek...» (sf: 44)

Bu yazıdan 1 yıl sonra 1969'da kaleme alınan bir başka yazıda da mesele benzeri şekilde ele alınmaktadır.

«Bu güne kadar bütün bu anti-emperyalist, anti-feodal güçlerin savaşlarını koordine edecek, ayarlayacak, tek amaca yöneltecek ve çok zorunlu olan Ulusal Demokratik Cephe kurulmuş değildir.»

«... işçi sınıfı, onun savaşkan öncü kolu olan, onun savaşta genel kurmayı olan Komünist Partisi, ulusal bağımsızlık direnişinin ön sıralarında yer alıyor, Ulusal Demokratik Cephe ülkü ve ilkelerini bütün anti-emperyalist, anti-feodal güçlere, örgütlere maletmeye çalışıyor. Ana sorunlardan biri de, bu savaşta işçi sınıfının hegemonyasını sağlamaktır. Daha önemlisi işçi-köylü bağlaşıklığını, savaşta işçi sınıfının önderliği altında kurmaktadır. Ulusal Demokratik Cephe, büyük tekellerin yabancı sermayelerin baskısı altında olan, onlarla yarışamayan, u-

lusal nitelik taşıyan burjuvaziyi de kapsamına alır.» (sf: 51)

2.1.2. İDD Çizgisinin «MDD'ciliği»

Bütün bu yukarıdaki alıntılar, o günlerde Türkiye'de üzerinde pek çok tartışılan bir konuda MDD'cilerin ileri sürdüğü argümanları, hemen hemen aynıyla hatırlatmıyor mu? İşte Türk Solu'nun Kasım 1967'de çıkan ilk sayısından bazı alıntılar:

«Tam Bağımsız, Gerçekten Demokratik Türkiye için. Bu duruma göre Türk Toplumunun önündeki ilk devrimci adım, bir avuç asalak dışında, proletaryasıyla, küçük burjuvazisi ve aydınıyla, giderek, şu anda değilse bile, güçlü bir devrim karşısında komradorun etkisinden kurtulup bir süre için Demokratik Devrim safalarında yer alması mümkün olan millî burjuvazisiyle tüm Türk ulusunun, her içtenlikle «Türkün» diyenin elele, omuz omuza güçbirliği halinde gerçekleştireceği Anti-emperyalist, Anti - feodal Demokratik Devrimdir.»

«...biz demokratik devrimde olsun, onu izleyecek sosyalist devrimde olsun, kent ve köy proletaryasının en tutarlı en güvenilir devrimci güç olarak Türkiye'nin tarihsel gelişmesine damgasını vuracağına inanıyoruz.»

MDD hareketi için uzun alıntılar yapmaya gerek görmüyoruz. Yukarıdaki pasajı sırf bir hatırlatma yapmak ve her iki çizgi arasındaki benzerliği somut olarak göstermek için aldık.

Gerçi MDD'ciler işçi sınıfının öncülüğü konusunda bir hayli farklı şeyler söylemekte ve onun fiili ve tarihsel öncülüğünü kabule bir türlü yanaşmamaktadırlar. Ama her iki çizgi arasındaki ideolojik benzerlik açıktır. Her ikisi de devrimin «anti-feodal» olduğunda, bunun bir cephe ile

gerçekleştirileceğini ve cephenin içinde «milli burjuvazi»nin de yer alacağı noktalarında tıpatıp aynı şeyleri söylemektedirler. Ve bu noktalar da, devrim stratejisi konusunda belirleyici temel özelliklerdir.

O günlerde kendi öngördüğü stratejik hedefi hemen hemen aynen öneren MDD çizgisini İDD'nin nasıl değerlendirdiğini bilmeyen hemen hemen yoktur. Biz 1969'da kaleme almış yazıdan görelim:

«Gene gerçek savaş alanına ters bir açıdan sürülen «Milli Demokratik Devrim» sloganı vardır. Kupkuru bir slogan... Onlar Ulusal Demokratik Cephe ilkesini böyle bir strateji ile değiştiriyorlar. Bundan ötürü de ilerici güçleri toplayıcı, birleştirici olmaktan uzak duruyorlar. Yersiz zamansız «sol» gevezeliği ediyorlar.» (agk, sf: 57)

Daha sonraları 1974 yılında İDD çizgisi, MDD ile farkını şöyle dile getiriyordu:

«TKP'nin esas hedefi Türkiye'de sosyalizmi kurmak, sömürünün her biçimine son vermektir. Bu hedefe ulaşmak için anti-emperyalist, demokratik bir aşamadan geçmek gerek. TKP'nin yeni program tasarısında bu aşamaya İleri Demokrasi Aşaması deniyor.

Bazıları bu aşamayı Milli Demokratik Devrim aşamasına benzetmekte, neden bu adın kullanılmayıp da İleri Demokrasi Aşaması deyiminin kullanıldığını sormaktadırlar... Bu deyim ilk defa ortaya atan ve kullanan TKP olmuştur. ... bununla anti-emperyalist demokratik ve ileri bir aşama kastedilmiştir...

TKP'nin Milli Demokratik Devrim veya İleri Demokrasi Aşaması deyiminden çıkardığı anlam başka, MDD'lerin çıkardıkları anlam başkadır...» (Atılım, Mayıs 1974)

Kimin ne anlam çıkardığı bir kenara, söylenenleri karşılaştığımızda bunların kapsam ve mahiyet bakımından tıpatıp denecek ölçüde birbirlerine benzediklerini görüyoruz. Öyle ki 1974'de hazırlandığı tahmin edilen yukarıda sözü geçen program'da hâlâ daha şöyle denilmektedir:

«Bugünkü halk düşmanı düzeni, emperyalist çevrelere dayanan büyük burjuva-ağa ikilisinin, bu sömürgeci sınıfların egemenliğini.. yıkmak bir zorunluluk olmuştur. Türkiye'nin ileri bir demokratik düzene geçmesi kaçınılmazdır. TKP'nin yakın amacı olan bu ileri demokratik devrim düzeyine ana devrimci güç olan işçi sınıfının öncülüğünde köy emekçilerinin geniş orta tabakaların devrimci aydın ve gençliğin savaş ve eylem birliği ile ulaşılacaktır. Bu aşamada bütün ulusal demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal dönüşümler gerçekleştirilecektir. ... TKP'nin uzak amacı Türkiye'de sosyalizmi kurmaktır. Ancak sosyalist bir devrim sonucunda temel üretim araçlarının kamulaştırılmasıyla burjuva devlet mekanizmasının baştan aşağı yıkılmasıyla, proletarya egemenliğinin, emperyalizmin burjuva saldırılarına karşı proletarya diktatorasının sosyalist demokrasinin kurulmasıyla ki, Türkiye ve halkımız her türlü sömürü ve zorbalık biçimlerinden kurtulabilir.» (Program sf: 13)

İDD çizgisinin MDD'ciliğini bu satırlardan daha iyi gösteren belge bulunamaz. «İki ayrı devrim», artık Türkiye'de MDD'cilerin bile öne sürmedikleri bu «tez», yeniden ileri sürülmektedir. Hem de tüm «alamet-i farika»larıyla (ayırdeğici özellikleriyle) birlikte, MDD hareketinin partileşme girişimleri sırasında 1971 başlarında hazırlanan «program taslağı»ndan alınan aşağıdaki satırlar mese-

leye olanca aydınlığı getirecektir:

«... Emperyalist dünya sistemi içinde bağımlı ve yarı feodal bir ülkede ancak sosyalist devrimin şartlarının yaratılması söz konusu olabilir. ... Atılacak ilk devrimci adım, ülkeyi bağımsız ve demokratik bir ülke durumuna yükseltmektir. Bunu başaracak Milli Demokratik Devrim'dir.» (sf: 14)

Aradaki benzerlik su götürmeyecek kadar açıktır. Burada bu farklı çizgilerin eylemlerini tartışmayacağız. Ama o dönemdeki eylemlerinin ortak noktasının, her ikisinin de işçi sınıfı içinde çalışma yapmaktan uzak durmak, işçi sınıfımızın örgütlenmesi ve mücadelenin öncüsü durumuna getirilmesi görevine hemen tamamiyle sırt çevirmek olduğuna değinip geçeceğiz.

Bizim burada üzerinde durduğumuz nokta İDD çizgisinin ideolojiyi nasıl hafife aldığıdır. Yukarıdaki alıntılardan gördüğümüz gibi İDD, kendisiyle aynı ideolojik doğrultuyu paylaştığı MDD çizgisini her zaman reddetmiştir. Aynı ideolojiyi benimseyenler arasında görüşlerin yorumunda ya da pratiğe uygulanmasında ortaya çıkan farklardan dolayı ayrılıklar çıkabileceğini düşünebiliriz. Ya da bu meselede olduğu gibi geçmiş sürtüşmelerin yeni hesaplaşmalar biçiminde bazı subjektif tutumlara yol açabileceğini de (Türkiye'den başka yerlerde pek olacağına ihtimal vermiyoruz.) hesaba alabiliriz. Ama söylenenler açık ortada iken İDD çizgisinin, ideolojik planda MDD'cilik yapmadığı iddiasını ciddiye alamayacağımız gibi, böylesi bir olguyu ideolojiye önem vermemenin çarpıcı bir misali olarak görüyoruz.

2.1.3. İDD ve Eski TİP

MDD çizgisine hasmane bir tavır alan İDD, o dönemde TİP'e nasıl bakıyordu, bir de bunu görelim.

Burada TİP'in kaynaklarından alıntı yapmaya dahi gerek görmüyoruz. Herkes açıkça bilir ki TİP, Türkiye'de «Cephe» içinde yer alacak bir milli burjuvazi bulunduğu ve mücadelenin bir yanının anti-feodal olacağı iddialarını kökünden reddediyordu. Ayrıca sözde pek yapmasa bile her türlü güçbirliği ve cephe önerilerine karşı çıkıyor, hiç bir ortaklaşa eyleme katılmıyordu. Yani söyledikleri ve yaptıklarıyla hem anti-emperyalist - anti-feodal bir devrim aşamasına, hem de Ulusal Demokratik Cephe'ye açıkça karşı çıkıyordu. Kısacası TİP'in ideolojisi İDD çizgisinin ideolojik hattına 180 derece ters düşüyordu. Pekii! Hal böyle iken İDD, TİP'i nasıl değerlendiriyordu?

«Bu gün Türkiye'de varlığını tanıtmış, politik alanda etkisi boyunca artan, gittikçe daha bilinçli, örgütlü savaşan, politik partiyle Meclis'e girmiş bulunan 2,5 milyonluk bir işçi sınıfı vardır.» (Günümüzde TKP, sf: 25)

Görüldüğü gibi 1967 yılında İDD çizgisi TİP'i Türkiye işçi sınıfının partisi olarak görüyor. O zaman İDD'nin fonksiyonu ne oluyor? Kendisini ne diye tanımlıyor? «Paralel» çalıştıklarını ileri sürse buna kimseyi ikna edemez. Çünkü yukarıda gördük ki TİP, İDD'nin söylediklerinin tam aksini söylüyor ve yapıyor!

1968 ve 1969 yıllarında kaleme alınan yazılarda TİP pek anılmıyor. Bunda 1968 Çekoslavakya olayları esnasında o zamanki tüm TİP yöneticilerinin almış olduğu anti-sovyetik tavrın etkisi olsa gerektir. Hatta 1969'daki yazıda «İşçi sınıfı, onun partisi, Komünist Partisi...» denilerek 1967'de yazılanla aykırı bir tutum dahi benimsenmiştir.

Anca MDD'ye çatmak söz konusu olunca yeniden TİP'e sahip çıkmıştır.

«Likidatörler, TİP'i 1 numaralı

hasım ilan ettiler. ... TİP yöneticileri Amerikan köleliğine, gericiğe, faşist diktatoryaya, Anadolu topraklarındaki atom harmanlarına karşıdır. Ağalığa, derebeylik kalıntısı bağıntılara karşıdır. Anti-emperyalist, anti - feodaldır. ...Ulusal bağımsızlık düzenini sosyalist ülkü ve ilkelerle bağlıyor, yayıyor.» (agk, sf: 70)

1969 tarihini taşıyan bu yazıda TİP'e hararetle sahip çıkılırken, açıkça görüldüğü gibi TİP'in her zaman karşı çıktığı «anti-feodal»lik ve hem hiç ciddiye almadığı «derebeylik kalıntıları» TİP'e maledilmeye çalışılarak açık tahrifat yapıyor. Böylece TİP'in İDD çizgisinde olduğu intibai vermeye çalışılıyor.

«Program»da da MDD'ye sövülürken TİP'e sahip çıkılıyor:

«Legal bir işçi partisi kuruldu. Fakat burjuvazi bu legal işçi partisine yüklenmekte gecikmedi. Polisini, faşist komandoları, provokatörleri, her soydan oportünistleri, Mao'cuları, MDD'cileri saldırttı bu partinin üzerine.»

30.4.1974 tarihli bir yazıda ise TİP'in değerlendirilmesi, İDD'nin TİP'i nasıl gördüğü ve ne gibi bir ilişkisi olduğu konusunda bir hayli ilginç:

«Yoldaşlar, TİP'in olumlu ve olumsuz yönleri yok değildir. ...Olumsuz yönü; bütün küçük burjuva hastalıklarını, ters akımları içermiş olmasıdır. Adı işçi partisi ama kadroları küçük burjuva, aydın, esnaf, memurlarla doluydu. ... Ama yalnız legal çalışmayı, Anayasa var, Parlamento var deyip burjuva yasalarına sığınmayı başa aldıkları için, gizli, illegal örgüt kurmaya yanaşmadı. ... TKP, bu kardeş partiye, üyelerine elinden gelen yardımı esirgememektedir.» (agk, sf: 85)

Bu pasaj İDD-TİP ilişkisi konusuna büyük ölçüde açıklık getirmekle kalmıyor, İDD'nin parti anlayışını da ortaya seriyor.

Yukarıdaki alıntılardan birinde TİP için «işçi sınıfının politik partisi» denilmişti. Son alıntıda ise bu partinin bir eksikliğinden bahsediliyor. Eskaza TİP ö eksikliğini tamamlamış olsaydı İDD'nin kendi «hikmet-i vücudu»nu (varlık nedenini) nasıl açıklayacaktık? Üstelik TİP'in illegal çalışma yapmaması bir eksiklik olarak görülmektedir. Yani onun bu eksikliğinin İDD tarafından telafi edilmediği açıkça beyan edilmektedir. Bu durumda da bir ülkede işçi sınıfını temsil eden birden fazla siyasi örgüt olamayacağına göre durum bir hayli karışmıyor mu?! Şimdi bu iki çizgiden birinin gerçek temsilcisi, diğerinin ise bir sapma olması gerekmez mi? Ama İDD, TİP'e, ideolojileri farklı olduğu halde, ideolojik açıdan dahi toz kondurmuyor ve daima sahip çıkıyor. Onu, «işçi sınıfının birliği» kapsamı içinde «sosyal demokrat» bir parti olarak görüyor dememiz de mümkün değil. Yukarıdaki alıntılar böylesi bir görüşle taban tabana zıt sonuçlar veriyor.

Hem TİP'in «kardeş parti» olması ne demeye geliyor? Bizim bildiğimiz kardeş partiler farklı ülkelerin işçi sınıfı partileridirler. Hadi burada «başka anlamda», bir ülkede biri yekdiğerini tamamlayan iki parti için kullanılan anlamda kullanıldı diyelim. Ama İDD, TİP'in eksikliğini kendisinin doldurmadığını söylediğine göre, böylesi bir anlamda da kullanılmış olamaz bu deyim. Bunun dışında bir ülkede işçi sınıfı hareketi adına hareket eden birden fazla örgüt olduğunda (komünist, «sosyalist», sosyal demokrat vb. partiler), işçi sınıfı partisinin diğerlerini «kardeş parti» di-

ye nitelendirdiği görülmüş, duyulmuş değildir. (*)

İDD çizgisinin TİP'e ve MDD'ye karşı tavırlarının üzerinde durmamızın nedeni, başta da söylediğimiz gibi onun ideolojiye nasıl önem vermediğini belgelemek içindir. Ve sanıyoruz ki okuyucu tek başına bu örneklerle iddiamızın doğruluğunu görmüştür.

2.1.4. İDD'nin İdeolojik Kaynağı:

Savaş Bayrakları

Son olarak yukardaki alıntıları yaptığımız yazılar hakkında kısaca bilgi verelim. Mart 1975 tarihli kitapta bu yazılar şöyle tanıtılıyor:

«...Parti-içi ve Parti-dışı tartışmalarda, Leninci ilkelerin kitaplarından yaşama geçmesi yolunda, Üstüngel yoldaşın bu dört yazısının büyük yeri ve anlamı vardır. ...bu dört yazıyı, nereden ve kimden gelirse gelsin, her çeşit yanlışa karşın bir savaş bayrağı yapan şey nedir? Bu yazılar, üç temel sorun üzerinde, Partimizin alması gereken tutumu göstermek için yazıldı.» (agk, sf: 5-6)

İDD çizgisi, bu yazılara böylesine önem verdiği göre, bizim de eleştirilerimizde bu yazıları kaynak almamız yerinde olsa gerekir.

2.2. İDD Programı İdeolojiyi Önemsemeyişin Sembolüdür

TİP ve MDD'ye karşı aldığı tavır İDD çizgisinin ideolojiye önem vermeyişinin çarpıcı örneklerinden birisi olmasına rağmen tek değildir. Çoğu zaman iri laflar etmesine karşılık İDD çizgisi ideolojiyi ciddiye almadığını gösteren pek çok vahim hataları

her gün tekrarlamaktadır. Bunların daha yeni olan bazı çarpıcı örneklerine kısaca yer vermek yararlı olacaktır.

Aşağıda vereceğimiz örnekler «program»dan alınmıştır. Yazımızın önceki bölümlerinde de belirttiğimiz gibi program bir çizginin kimlik kartıdır. Dolayısıyla o çizgiyi tanıtan esas belge olması lazım gelir.

Lenin, programı tanımlarken şöyle diyordu: «Program bir partinin elde etmek için uğrunda savaştığı her şeyi açık seçik ve kısa olarak ifade eden bir belgedir.» İDD çizgisinin programını eline alan bir kişinin ilk izlenimi, bu programı hazırlayanların yukardaki tanımlamadan hiç mi hiç haberleri olmadığı noktası olmaktadır. Gerçekten «Program» Lenin'in program tanımlamasıyla bütünüyle çelişmektedir. Üstelik Lenin bu tanımlama ile yetinmemiş, 1903 Program Taslağı'nı hazırlarken bir programın neler ihtiva etmesi gerektiği konusuna da madde madde açıklık getirmiştir. Bu program ilkeleriyle karşılaştırıldığında «Program»ın bir işçi sınıfı partisi programının kanavasından ne kadar uzak olduğu açıkça görülür. TKP programı bir programın sahip olması gereken iç mantıktan yoksun olduğu gibi, tekrarlarla dolu, gereksiz pek çok şeyin yer aldığı, buna mukabil gerekenlerin bulunmadığı, konuların sıralanmasında her hangi bir düzene rastlanmayan bir broşür görünümündedir. Ancak biz bu noktaların üzerinde fazla durmayacağız ve ideolojik yoksunluğu göstermek amacıyla sadece «açık se-

(*) Bugün ülkemiz şartlarında sosyalist birlik diye bir meselenin olması, sosyalist hareket içindeki farklı çizgileri kardeş olarak nitelememizi mümkün kılabilir. Ve böylesi bir tutum yanlış değil, somut şartlardan çıkan bilimsel bir tutumdur. Ancak İDD'nin, hem bu yazılarından, hem de diğerlerinden görüleceği üzere, o günlerde bizim koyduğumuz şekilde bir birlik problemi yoktur.

çık»lik açısından programı ele alacağız.

2.2.1. «Program» ve Açık Seçiklik İlkesi

İşçi sınıfı biliminin yegane gerçek evrensel bilim olması, işçi sınıfı ideolojisini diğer sınıfların ideolojilerinden, özellikle burjuva ideolojisinden net bir şekilde ayırır. Burjuva ideolojileri, bir türlü ayakları yere basmazken işçi sınıfı ideolojisi bilimden kaynaklandığı için her türlü toplumsal olaya olağanüstü aydınlık getirir. Bu nedenle o, bütün meseleleri açık seçik koyabilmek imkânına sahiptir. Zaten onun üstünlüğü ve bilimden kaynaklanan işçi sınıfı partilerinin programlarının önemini oluşturan da, bu özelliğidir. Özellikle bir program, o toplumun temel özellikleri aynı kaldığı sürece bir partiye, yani bir devrimci mücadeleye ışık tutacağına göre bilimsellik, açık seçiklik ayrı bir önem kazanır.

Bir işçi sınıfı partisinin programı bilimsel anlamda kesinlik göstermeli, yani açık seçik olmalıdır. Dediği, bilimsel anlamda net bir şekilde anlaşılmalı, nereye çekilirse oraya yorumlanmamalıdır.

2.2.2. Sosyal Yapı Konusundaki Belirsizlik

Bu açıdan İDD programının başlıca özelliği, açık seçiklik değil, aksine tam bir muğlaklıktır. «Programın» GENEL DURUM bölümünün ilk cümlesi bunun tipik örneğidir:

«Bu gün Türkiye ve halkı tarihin karmaşık, çetin ve sorumlu bir aşamasını yaşıyor. Memlekette toprak ağalarıyla sarmaşan, emperyalist tekellerle bağlaşan, holdingçiliğe, tekelliliğe yükselme finans oligarşiye dönüşme, devleti ele geçirme süreci içinde olan ve militarist klikle bütünle-

şen büyük burjuvazi egemenlik sürüyor.» (sf:6)

Bu bölümde Türkiye'de egemen gücün «tanımı» yapılmak istenmiştir. Bu gücün «büyük burjuvazi» olduğu ileri sürülmektedir. Nedir «büyük burjuvazi»den kasıt? «Küçük burjuvazi»den ayrımını göstermek için mi söylenmiştir; yoksa burjuva sınıfı içindeki tekelliliğe mi kastedilmektedir? Şayet bu ikincisi denilmek istenmişse henüz «tekelliliğe yükselme» ...«süreci içinde» olan bir kesim nasıl «egemenlik sürüyor» olabilir?

Sonra, ne demektir «holdingçiliğe yükselmek»? İşçi sınıfı bilminde «holdingçi burjuvazi» diye bir kavram mı vardır? Değil bir programda, herhangi bir bilimsel yazıda dahi böyle bir tanımlama o yazıyı bilimsellikten çıkarmaya yeter.

Gene bu «büyük burjuvazi»nin «tekelliliğe yükselme» ...«finans oligarşiye dönüşme...süreci içinde» olduğu söyleniyor. Kapitalist gelişme sürecinde, tekelleşme ayrı, finans oligarşisinin oluşması ayrı dönemleri ifade ederler. Tekelleşme, serbest rekabet döneminin getirdiği bir sonuçtur. Oysa finans kapitalin (mali sermaye) teşekkülü, tekelliliğe banka ve sanayi sermayelerinin bütünleşmesi suretiyle olur. Bunlar pek iyi bilinen bilimsel ve tarihi gerçeklerdir.

Bir de bu «büyük burjuvazi»nin «devleti ele geçirme süreci içinde» olduğu ibaresi var! Demek ki devlet «büyük burjuvazi»nin değil bir başkasının, söz gelimi «ulusal burjuvazi»nin ya da feodallerin elinde! Sınıflar üstü olamayacağına ve işçilerin, köylülerin kısacası çalışan halkın elinde hiç olamayacağına göre böyle kabul etmemiz gerekir. Oysa daha ilerideki sahilelerde aynen şöyle bir cümle var:

«27 Mayıs ... büyük burjuvazi ile

toprak ağaları blokuna, onların emperyalizme dayanan diktatörlüğüne dokunmadı.» (sf:21)

Yani bu gün «tekelleşme, holdingleşme» süreci içinde olan «büyük burjuvazi», programın yazıldığı tarihten 14 yıl önce, hem de «diktatörlüğünü kurmuş» bir egemen güç idi! Böylesi tutarsızlıklar değil bir programa sıradan bir makaleye dahi ya-
raşmaz.

Bu pasajda ileri sürülen, ya da anlatılmak istenen 'görüş' üzerinde ayrıca durmayı gerekli görmüyoruz. Ferruh Bozbeyli'nin bile Türkiye ekonomisinin 150 küsür ailenin elinde olduğunu söylediği bu dönemde, serbest rekabet döneminden çıkılmakta olduğu anlamında, ya da bu izlenimi veren bir tekelleşme sürecinden bahsedilmesi abestir. Bugün Türkiye kapitalizminin başta gelen özelliklerinden birisidir **TEKELCİ** olması. Ve halkımızın **DEMOKRASİ** mücadelesi ile onun tekelliliğinden kaynaklanan faşizan yönelimleri arasında açık bir ilişki vardır.

Bir başka örnek:

«Ve işçi sınıfı halk düşmanı rejime, Amerikan köleliğine bağımsızlık, demokrasi, barış ve sosyal kurtuluş için giden bu savaşta başı çeken devrimci ana güç olarak kendini tanıttı.» (sf: 8)

Nedir burada «sosyal kurtuluş»tan murad edilen? İşçi sınıfı için sosyal kurtuluş, sosyalizmedir. Oysa İDD çizgisi, «halk düşmanı rejime, Amerikan köleliğine karşı» bugünkü mücadelenin saflarına ulusal burjuvaziye de almaktadır. Hatta ona önemli misyonlar yüklemektedir. Burjuvazinin hangi kesiminin olursa olsun sosyal kurtuluşunun sosyalizmde olacağı duyulmuş, işitilmiş değildir. Bütün insanların kurtuluşunun sosyalizmde olacağı bir gerçektir. Ama bu, sınıf somutluğundan kaynaklanan mücadelede emek-sermaye çeliş-

kisinin ortadan kalkacağı, yani burjuvazinin ikna edilerek emeğin saf-larına kazanılacağı anlamına asla gelmez.

Bir diğer örnek:

«Bu politika, bu süreç, bir yandan daha az ellerde daha büyük sermayenin birikmesini, yığılmasını toplulaşmasını hızlandırmış. ...» (sf: 10)

Bilindiği gibi sermaye birikimi (accumulation) artı-değerin bir bölümünün yeniden sermayeye katılması suretiyle gerçekleşir. Kapitalist üretimin genişletilmiş yeniden üretim olması nedeniyle, bu üretim tarzının tarih sahnesine çıkışıyla birlikte, toplumsal sermaye devamlı artmak eğilimini göstermiştir. İşte bilimsel literatürde birikim bu anlamda kullanılmıştır.

«Az ellerde, daha büyük sermayenin» toplanması olgusu ise gene bilimde yoğunlaşma (concentration) ve merkezileşme (centralisation) terimiyle ifade edilmiştir. Burada yoğunlaşma tek bir sermayenin, artı-değer ilavesiyle büyümesi anlamına gelir. Merkezileşme ise birden fazla sermayenin biraraya gelerek daha büyük bir sermaye oluşturmasını ifade eder. Yukarıdaki alıntıda ise «birikme» kavramı yerinde kullanılmadığı gibi «yığılma», «toplulaşma» gibi bilim dışı terimlerle konu muğlaklaştırılmıştır. Hem de «bilimsellik» görüntüsü altında.

Devam edelim:

«Burjuvazi, derebeylik mülkiyet biçimini kapitalist ilişkilerle uyumlaştırdı, ağalık sistemini bu kalıplara uydurdu, onlarla çitişti» (sf:11)

«Çitişmek» kelimesinin anlamını bilmiyoruz. Ve Türkiye'de de bir bilene rastlamadık! Ama konumuz bu değil. Bu cümlede «derebeylik mülkiyet biçiminin kapitalist ilişkilerle uyumlaştırıldığı» söyleniyor. Ne anla-

mak gerekir bu ifadeden? Derebeylik mülkiyet ilişkisinden kasıt, o dönemin en önemli üretim aracı olan toprağın özel mülk konusu olması ise zaten kapitalizmde de toprak özel mülktür. Ancak toprakta çalışanlar «derebeylik» düzeninde bizzatın onun sahibi olamazlar. Sadece üzerinde yaşadıkları toprak parçasını işlemek durumundadırlar. Bu toprağı terkedemezler ve «derebeyi»ne rant yükümlülükleri vardır. Bu anlamda «toprak kölesi»dirler. Şimdi Türkiye'de devam eden topraktaki mülkiyet ilişkileri, bu söylediklerimizin kapitalist ilişkilerle «uyumlaştırılmış» şekli midir? Kaldı ki miri toprak düzeninin tamamiyle çözülmesi sonunda en az yüz yıldır Türkiye'de imkânı elveren herkesin toprak sahibi olması hukukun mümkündür. Yarıcılık, ortaklık, marabacılık vb. kelimelerle ifade edilen ilişki türü ise, şüphesiz kapitalizmden öncesinden kalmadır. Ama ne «derebeylik» mülkiyet ilişkisinin temelini oluşturur, ne de günümüz Türkiye'sinde önemi vardır.

Bu cümle ile tarımdaki kapitalleşmenin «junkers» biçiminde olduğu kastedilmek isteniyorsa, bu denli iri «bilimsel» kelimelere hiç gerek yoktur. Ağaların büyük toprak kapitalisti haline dönüştüklerini söylemek yeter de artar bile

Bir örnek daha:

«Büyük ağa mülkiyeti duruyor. Yer yer natürel, ilkel ekonomi yaşıyor. ...Derebeylik ilişkileri artıkları .....zorbaklar sürüyor.» (sf: 21)

Nedir «büyük ağa mülkiyeti»? Böyle bir mülkiyet ilişkisi hatırlamıyoruz. Yok, feodal, yani önceki örnekte olduğu gibi «derebeylik» mülkiyet ilişkisi kastediliyorsa ona yukarıda açıklama getirdik. Ama buradaki kullanılış bir bulanıklık daha getirmekten öteye gitmiyor. Hele «natürel, ilkel ekonomi»den kasıt hiç anlaşılmi-

yor. Çünkü bilimde böylesi kavramlara rastlamak mümkün değil. «Natürel ekonomi»den, daha insanların ilk tarih sahnesine çıktığında, tabiatla bulduğunu tüketmesi, veya «ilkel ekonomi»den, henüz toplumun karşıt sınıflara bölünmediği ilkel komünal toplumun ekonomisi kastediliyorsa, önemli bir müşahade hatası var demektir. Türkiye'de böyle şeylerin olduğunu değil programa yazmak, düşünebilmek dahi Türkiye'yi hiç tanılamakla mümkündür.

Bir de «derebeylik artığı zorbalık»tan bahsediliyor. Bilindiği gibi feodal düzende zorbalık, artı-ürüne el koymanın sosyal yoludur. Bugün Türkiye'de böyle bir olgunun hukukun varlığından bahsetmek mümkün değildir. Ama bu gün Türkiye'de genel anlamda zorbalık geçerlidir. Çünkü sömürü temeli üzerine kurulmuş toplumlarda, egemen kesim sömürsünü açık veya gizli zorbaklıkla yürütmek, yani diktatoryasını kurmak zorundadır. Burjuva demokrasisininin dahi aynı zamanda burjuva diktatoryası olması bu anlamdadır. Ancak kapitalizm öncesi artıkların etkin olduğu yörelerde ve alanlarda, zorbalık, bir üst yapı kurumu olarak daha etkin bir şekilde burjuva despotizmi ile de birleşerek varlığını sürdürmektedir.

Bir başkası:

«Türkiye ekonomisi son derece çeşitlidir. Küçük üretim biçimleri üstündür. Bununla birlikte büyük kapitalist oluşma biçimleri...» (sf:21)

Bu denli bilimsellikten uzak ibareler, ideolojik keşmekeşi had safhaya ulaştırıyor. «Çeşitli ekonomi» deyimine, bilimsel lisanda hiç rastlamadık! Herhalde Türkiye'de farklı üretim biçimlerinin birlikte bulunduğu ifade edilmek istenmiş!

Ya arkadan gelen «küçük üretim biçimleri»! Herkesin bildiği gibi insanlık toplumu beş üretim biçimi ya-

şamıştır. Bunlar içinde herhangi birinin veya birkaçının «küçük» diye bir niteliği yoktur. Sınıflı toplumların herbirinde rastlanan **basit meta üretimi** (simple production of commodity) ile bu söylenenin bir ilgisi olmasa gerekir. Bu cümle ile herhalde topraktaki küçük mülkiyetin yaygınlığı ve kasaba ve şehirlerdeki zanaatkâr üretimi kastedilmektedir.

Bir de bu muğlaklıkları tamamlayan «büyük kapitalist oluşma biçimleri» ibaresi var. Büyük boyutlarda kapitalist üretim kastediliyor olsa gerek.

Devam ediyoruz:

«Bu savaşı örgütleyen işçi sınıfının, politik, sendikal öncü örgütleridir.» (sf: 23)

Gene bir kavram kargaşalığı. İşçi sınıfının kaç tane «öncü» örgütü olur? Sendikal örgüt «öncü» olur mu? Birden fazla «politik örgütleri» var mıdır? Var ise sebebi nedir?

Az ilerde:

«Sürekli olarak artan enflasyon, fiatların hızla yükselmesi, sürekli zamlar...»

Okuduğumuz ajitasyon bildirisi değil, «Program»ın bir cümlesi. Kaldı ki ajitasyon bildirisinde bile bir konunun önemini vurgulamak için yapılan tekrarlar, bulanıklık getirmeye dikkat edilir. Oysa yukardaki alıntıda cümlenin gidişinden de görüldüğü gibi, sanki bütün bunlar başka başka olgularmış gibi ele alınmaktadır.

«Program»ın iktidar hedeflerinin belirlendiği «İleri Demokrasi» bölümünde yer alan şu cümle ise bir hayli ilginçtir:

«Tarımda bütün yabancı işletmeler, tarım tekelleri, aracı kumpanyalar devletleştirilir.» (sf:40)

Türkiye'de yabancıların toprak sahibi olmalarının kanunen mümkün olmadığını, Türkiye'de yaşayan herkes bilir. Gene Türkiye'de yaşayan

herkes, ülkemizde yabancı tarım işletmeleri ve tarım tekelleri olmadığını bilir. Ama, «Program»ı hazırlayanlar, Türkiye'yi değil de genel bir «emperyalizme bağımlı geri bir kapitalist ülke» modelini esas aldıklarından şablonculuğa düşmekten kurtulamamakta, belki Latin Amerika ülkeleri için geçerli olabilecek hedefleri Türkiye için de ileri sürebilmektedirler.

2.3. İşçi Sınıfının, Büyük Öğretmenleri Programı Nasıl Değerlendiriyor

İDD çizgisinin başta gelen kimlik belgesi niteliğindeki programına dahi yeterince önem vermemesi ve onu gayri ciddi bir tutumla hazırlaması, ideolojisi hafife almasının başlıca delilidir. Oysa o, işçi sınıfının öğretmenlerinin Program meselesini nasıl ele aldıklarını gözden geçirmek zahmetine katlansaydı, en azından kullandığı terminolojide biraz daha dikkatli olabilirdi.

Bir işçi sınıfının programının önemi ve sahip olması gereken özellikler konusunda burada uzun uzadıya durmayı gerekli görmüyoruz. Bu konuları gerek KİTLE, gerekse İLKE daha kapsamlı olarak geçmiş dönemde ele almıştır. Biz burada sadece bazı hatırlatmalarla yetineceğiz.

Alman Sosyal Demokratlarının 1891 Program Taslağı'na (Erfurt Programı olarak bilinen) yapmış olduğu eleştiride Engels şöyle diyordu:

«(Programın gerekçe bölümü)

Genel olarak birleşmesi olanaksız iki şeyi birleştirme çabasından dolayı zarar görüyor: Bir program ve aynı zamanda program üzerine bir yorum. Kısa ve yoğun bir izahatın yeter derecede anlaşılır olmayacağı korkusu açıklamaların eklenmesine sebep olmuş ki bu da laf kalabalığına ve sözün uzama-

sına yol açmış. Benim fikrimce program mümkün olduğu kadar kısa ve öz olmalıdır. İçinde, arada bir geçen bir yabancı kelime, ilk bakışta tam anlamıyla önemi anlaşılmayan bir cümle olsa bile zararı yoktur. Toplantılarda yapılacak sözlü açıklamalar ve yazılı yorumlar bunları halleder ve kısa, yüklü anlamlı bir cümle bir kez anlaşıldıktan sonra hafızaya kök salar, laf kalabalığına dayanan açıklamalarda hiç bir zarar olmayacağı şeklinde bir slogan halini alır. Popülerlik uğruna fazla şey kurban edilmemeli ve işçilerimizin zihni yetenekleriyle eğitim seviyeleri aşağı görülmemeli. Onlar en kısa, en muhtasar programın onlara verebileceğinden çok daha zor şeyleri anlamışlardır.» (K. Marks, F. Engels, Seçme Eserleri, sf:429)

Engels'in program hakkındaki bu klasik ve özlu pasajı, İDD programının tüm yapısal eksikliklerini ve aksaklıklarını hemen gün ışığına çıkarıyor.

İşçi sınıfının büyük öğretmenlerinin programı nasıl ciddiyetle ve titizlikle ele aldıklarını göstermek bakımından aşağıya alacağımız örnek, bizim de, İDD programı üzerinde yaptığımız irdelemenin ne denli haklı olduğunu gösterecektir.

«Paragraf 3. Benim görüşümce birinci cümle değiştirilmelidir.

'Özel mülk sahiplerinin tahakkümü altında.'

Herşeyden önce, iktisadi temelden kaynaklanan bir olgu, iktisadi terimlerle açıklanmalıdır. 'Özel mülk sahiplerinin tahakkümü' ifadesi, yanlış bir anlamaya bu durumun, haydutlar çetesinin siyasi tahakkümü sonucu olduğu izlenimine yol açabilir. İkinci olarak özel mülk sahipleri sadece, 'kapitalistleri ve büyük top-

rak ağaları'nı kapsamaz. (...) Köylüler ve küçük burjuvazi de 'özel mülk sahipleri'dirler ve hâlen varlıklarını sürdürmektedirler; fakat bunlar programda hiç ele alınmamışlardır. Dolayısıyla burada sözü edilen özel mülk sahipleri kategorisi içine giremedikleri açıkça belirtilmelidir.

'Sömürülenler tarafından üretilen çalışma araçlarının ve servetin birikimi.'

'Servet', 1. çalışma araçlarını, 2. tüketim araçlarını kapsar. Dolayısıyla, servetin bir kısmını öteki olmadan zikretmek, sonra toplam servetten söz etmek ve bu ikisini bir ve ile birbirine bağlamak, gramer açısından yanlış ve gayri mantıktır.» (age, sf:430-431)

Yukardaki alıntıyı, bizim «Program»a yönelttiğimiz eleştirilerin biraz «aşırı bir titizlik» olduğu düşünülebilir gerekçesi ile yaptık. Göstermek istedik ki, işçi sınıfının öğretmenleri program meselesinde, bu temel ideolojik belgenin hazırlanmasında nasıl ciddi ve titizdirler. Kolaylıkla iddia edebiliriz ki, biz İDD programının eleştirisini bu kertede «sıkı» tutmadık. Şayet yukarıda örneğini gördüğümüz gramer hatalarına kadar gitsaydık daha eleştirecek pek çok nokta bulunurdu.

2.4. İDD'nin Genel İdeolojik Seviyesi

Oysa bu nitelikteki programın hazırlanışı için şöyle denmektedir:

«Bütün parti örgütleri bu tasarımı incelediler, toplantılarında tartıştılar, önerilerini ileri sürdüler... Parti komiteleri, parti üyeleri program ve tüzük hazırlama işlemine böylece, olanaklar oranında demokratik ilkelere dayanarak sunulmasını bir başarı ve kol-

lektif çalışmanın bir örneği olarak nitelemektedirler.» (Günümüzde TKP, sf:81)

Demek ki bu program İDD çizgisindeki tüm parti üyelerinin katkısıyla gerçekleşmiş! Bu nokta İDD çizgisinin bütününe ideolojik seviyesi hakkında bir ipucu veriyor. Onca «kollektif çalışmaya» rağmen böyle bir belgenin ortaya çıkması ve ideolojik bunca kargaşanın giderilmemiş olması, üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir noktadır. Zaten İDD çizgisinin program konusundaki kronik umursamazlığı, onun ideolojiye önem vermeyişinin başlıca delilidir. «Program»ın giriş bölümünde aynen şöyle denilmektedir:

2.5. Programsız Geçen Yıllar

«1932'de 4. Kongre değişen koşulları göz önüne alarak ikinci programın değiştirilmesini kararlaştırdı. Bazı sekterce eğilimleri olan ikinci program eskidi, günün yeni koşullarına uymaz oldu. 4. Kongrenin aldığı kararın uygulanması, yani üçüncü programın hazırlanması gecikti. Bu gecikmenin nedeni, sürekli ağır terör, çok zor gizlilik koşulları, parti yönetiminde uzun süre oportünistlerin program ve tüzüğün yenilenmesi önerilerine aldırılmalarıdır.» (sf:4)

Geçmişin günümüzde devam eden kollarından biri olan İDD'yi 1932'den beri programsızlıkla eleştirmek, elbette ki haksızlık olur. Onun için 1932'den en az 1960'a kadar geçen sürede, bir türlü 4. Kongre'nin emrettiği yeni programın hazırlanmamasının sorumluluğu, bu dönemin henüz bilmediğimiz diğer icraatlarıyla birlikte daha farklı bir ekibin omuzlarında olması gerekir. Ama 1960 sonrası için, büyük ölçüde bu günkü İDD çizgisini ve onun önder kadrolarını sorumlu tutmamız gerekir. Demek ki

bir sosyalist çizgi, İDD çizgisi 10 küsür yıl boyunca, hatta 15 yıla yakın bir süre programsız çalışmış!

Burada bir işçi sınıfı partisi için programın önemi hakkında uzun uzun söz etmeyi, bu konunun ciddiyetini artık kesin olarak kavramış bu günkü kadrolar için gereksiz görüyoruz. Aşağıda, işçi sınıfının en büyük öğretmenlerinden birinden aldığımız şu cümle meselenin önemini vurgulamaya yetecektir:

«Bir program olmaksızın parti; her dönüm noktasında çizgisini cesaretle muhafaza edecek güce her fırsatta sahip, az çok bütünlük kazanmış bir siyasi bünye olarak mevcut olamaz.» (V. İ. Lenin, Seçim Kampanyası ve Seçim Platformu üzerine, İLKE s. 19/20 sf: 19)

Yukarıdaki özlü cümle hem programın önemini gösteriyor, hem daha da önemlisi programsızlığın nelere yol açacağına işaret ediyor. Ve dikkat edilirse, sanki önceden görülmüşçesine söylenen bu sözler, İDD çizgisinde eksiksiz olarak doğrulanıyor.

2.6. Program Konusundaki Özeleştirici İçten Değildir

Yeni programın hazırlanmasının bunca gecikmesini mazur göstermek için ileri sürülen gerekçeler de tatmin edici olmaktan uzaktır. 1960 sonrası yani merkezin yurt dışında olduğu —ki konumuzu doğrudan ilgilendiren bu dönemdir— süre boyunca «sürekli ağır terör» ve «çok gizlilik koşulları» gibi gerekçeler geçerli olamaz. O zaman geriye «parti yönetiminde uzun süre oportünistlerin» yer alması kalıyor. Bu gerekçe de pek inandırıcı değil. Bir işçi sınıfı partisinin en önemli meselesi olması gereken program hazırlanmasını, 10 küsür sene savaştıran «oportünistler» o partinin yönetiminde bu kadar uzun ka-

labiliyorsa orta yerde daha önemli bir aksaklık, temelden gelen bir bozukluk var demektir. Bu aksaklık, sosyalist hareketimizin incelenmesinde devamlı belirttiğimiz gibi İDD çizgisinin işçi sınıfı tabanına yerleşmemiş olmasından başka bir şey değildir. Parti yönetiminin «oportünistlerin» elinde olması gibi, kendisi sebep değil sonuç olan bir gerekçe ile mesele değiştirilemez.

Kaldı ki bu gerekçenin ne ölçüde samimi bir özeleştiri olduğu noktası bir hayli kuşkuludur. İDD çizgisinin çok önem verdiği ve daha önceki bölümlerden birinde sözünü ettiğimiz 4 yazıdan 1968 tarihini taşıyanın da, yazarı aynen şöyle söylüyor:

«Leninci ilkeler TKP'nin program ve tüzüğüne temel olmuştur. Bu ilkeler onun savaş eylemlerine ışık tutar, savaşında ona klavuzluk eder.»

Yazı 1968 tarihli olduğuna göre, burada sözü edilen program, 4. Kongre'de «eskidiği, günün koşullarına uymaz olduğu» için değiştirilmesi kararlaştırılan program olsa gerekir. Çünkü yeni program bu tarihten 6-7 yıl sonra hazırlanmıştır. Peki, daha 1932'de eskimiş olduğu, yeni programın giriş bölümünde açıkça belirtilen bir program, nasıl olmaktadır da o tarihten 36 yıl sonra 1968'de İDD'nin «savaş eylemlerine ışık» tutmakta, «savaşında ona klavuzluk» etmektedir?

Bu sözleri söyleyen «parti yönetimindeki oportünistler»den biri olsa diyeceğimiz olmayabilirdi. Oysa İDD çizgisi 1968'de yazılan ve eskimiş ya da olmayan programın övüldüğü yazıyı, «her çeşit yanlış karşı bir savaş bayrağı» olarak, hem de 1975 yılında takdim etmektedir. Üstelik aynı kişi 1974 yılında yaptığı bir konuşmada aynen şöyle demektedir:

«Bütün örgütler, tartışmalardan, eleştirilerden sonra aldıkları ka-

rarlarda bir olayı iyice belirtiyorlar: 'TKP'nin varlığı, politikası, ne yapacağı, nereye gideceği, stratejisi, taktiği artık açıklığa kavuşmuştur. Büyük bir eksikliğin üstesinden gelinmiştir.' diyorlar. 'Artık TKP'ye girenler onun program ve tüzüğünün ne olduğunu bilerek giriyor.'

TKP, Partimiz, derbederlikten, program ve tüzüğüne uymamaktan çok çekmiştir, büyük zararlar görmüştür. Yıkımlar geçirmiştir. Artık bu tür başıbozukluğa son verilecektir. Örgütlenmek. Yığınlarla bağlanmak. Parti tüzüğünün gösterdiği biçimde, o tipte, Leninci tipte örgütlenmek. En önemlisi savaşçı kadrolar yetiştirmek. Kırık dökük, derme çatma kadrolarla hiç bir şey yapılamaz. Kadrolar laklaklarla yetişmez. Devrimci kadrolar savaşların içinde yetişir.

Sıkı disiplin ve sıkı konspirasyona önem vermeyen bir parti örgütü, olsa olsa bir mahalle kahvesi olur. Biz böylesi bir tutuma, böylesi bir gidişe kesinlikle son vereceğiz. Ters tutumlara, ters görüşlere, pasifliğe, tembelliğe dayanacak yanımız kalmamıştır.» (agk, sf: 81-82)

Yukardaki alıntı, bütün içtenliği ile, İDD'nin durumunu «mükemmel» bir şekilde ortaya seriyor. Bir eksikliğin, bir hayli geç te olsa giderilmesi yolunda adımlar atılması olumludur.

Ama bütün bunlar büyük bir ciddiyetsizliği de ortaya sermektedir. Yazıları «Leninci ilkelerin, kitaplardan yaşama geçmesi yolunda ... savaş bayrağı» olacak kadar önemli bir kimse 1968 yılında olmayan bir programın kendilerine ışık tuttuğunu öne sürmekte, 1974'te ise «büyük bir eksikliğin üstesinden» geldiğini belirterek yeni bir programa kavuşmanın mezi-

yetlerini saymaktadır. Keza programda da kırk küsur yıl süren programsızlığa son verildiği açıkça belirtilmektedir. Böyle olunca kaale alabileceğimiz son gerekçe de, «parti yönetimindeki oportünistler» gerekçesi de geçerliliğini kaybetmektedir. O zaman söylenecek tek şey kalmaktadır. Özleştirici gibi son derece önemli bir konuda dahi tutarlı ve ciddi olunamamıştır.

İDD'nin 10 küsur yıl programsız «idare» etmesi, onun ideolojiye önem vermeyişinin çok açık bir başka belgesidir. Uzun yıllar sonra bir program hazırlamak ihtiyacını duyması dahi, bu programın kendisi bizzat ideolojik eksikliğin somut bir örneği olsa bile, olumlu bir gelişimdir. Ancak İDD sosyalist hareketimize gerçekten yararlı olmayı, onu daha ileri yönlendirmeyi samimi olarak istiyorsa, kusurlarını, eksikliklerini yüzeyden gerekçelerle geçiştirmek yoluna gitmemeli, bunlara yol açan temel faktörleri tesbit edebilmek için çaba göstermelidir.

2.7. İDD ve İşçi Sınıfı Partisinin Çalışma Tarzı/Anlayışı

İDD çizgisinin ideolojiyi hafife almasının önemli gestergelerinden bir diğeri de, işçi sınıfının partisinin çalışma tarzına ait görüşleridir:

«TKP'nin açık legal çalışması yasaklanmıştır. Bu en gerici yasak yüzünden bu parti gizli, illegal çalışmak zorunda kalmıştır.» (Günümüzde TKP, sf:43)

«TKP, isteyerek illegal - gizli çalışmaya geçmemiştir. Gerici egemen çevreler, onların hükümetleri koydukları yasakla Komünist Partisini gizli çalışmak zorunda bırakmışlardır.» (agk, sf:64)

Bu alıntılardan bir tanesi, bir yerde tesadüfen söylenip geçilmiş ol-

sa, «sürç-ü lisan» denip üzerinde durulmayabilirdi. Ama 1975'de her biri «savaş bayrağı» ilan edilen 4 yazıdan ikisinde, ayrı ayrı ve kelimesi kelimesine aynı ibarelere rastlanmaktadır. Ve İDD'nin, işçi sınıfı örgütlenmesinin temel ilkelerini ciddiye almamasının somut ifadesidir. Zaten bu söylenenler, onun yaptığıının yetkili ağzılardan ifadesinden başka birşey değildir.

Burjuvazi bir işçi sınıfı partisine legal çalışma imkanları tanır da, tanımazabilir de. Bunu, o ülkede, halkın sürdürdüğü, burjuva demokrasisinin sınırlarını genişletme mücadelesinin eriştiği sosyal seviye tayin eder. Ama ne denli gelişmiş olursa olsun, burjuva demokrasisi aynı zamanda bir burjuva diktatörlüğüdür. Ve işler kendisi için sarpa sarmaya başladığında, gücü yetiyorsa faşizmi dayamakta hiç tereddüt etmez. Yüz küsur yıllık «Şili demokrasisi»nin başına gelenler, bunun taze ve acı örneğidir.

Burjuvazinin «demokratlığının» az veya çok olması nicel bir faktördür. Onun temel niteliği aynı zamanda burjuva diktatoryası olmasıdır. Bu nedenle işçi sınıfı örgütlenmesi de bu temel niteliğe bağlı olarak bilimsel niteliğini her zaman korumak zorundadır. Burjuvazinin az ya da çok gericiliğine bağlı olarak bir partinin çalışma şekli tespit edilemez. Burjuvazi iktidarda olduğu sürece parti, sürekliliğini garantiye alacak bir çalışma izlemek zorundadır. Bu durumda da partiyi bağlayan sadece ve sadece işçi sınıfının bağımsız ideolojisi ve ondan kaynaklanan bağımsız örgütlenmesidir. Yoksa «zorla itildiğinden» şu veya bu yolu seçmek durumunda kalmakla, işçi sınıfı örgütünün çalışma ilkesi asla bağdaşamaz. İşçi sınıfı partisi hangi şart altında olursa olsun bütün imkanları en iyi değerlendiren örgüttür. Bunlardan

herhangi birini ihmal etmek burjuvazinin koyduğu sınırlar içinde kalmak sonucunu verir. Partinin sürekliliğini kapsamayan bir çalışma tarzı burjuvazinin «yeter» demesiyle son bulmaya yol açabileceği gibi, devrimci yaratıcılığı bir tarafa bırakan bir tavır da burjuvazi «yeter»ini kaldıran dek mevcut imkanları kullanmak şeklinde tezahür eder. İDD çizgisi bu ikincisinin somut örneğini vermektedir. Şüphesiz onun sürekliliğini sağlamış olması birinci durumla kıyaslanmayacak bir olumluluğudur. Ama, tüm imkânları özellikle 1973 seçimlerinden bu yana denemeyip, hâlâ daha burjuvazinin sınırları ile kendini kısıtlamayı yeğ görmesi önemli bir hatadır. Gerçi burjuvazi, sınırını kendi isteği ile genişletecek değildir. Bu konuda tüm demokratlara görev düşmektedir. Ve önümüzdeki günlerde özellikle 141 ve 142'ye karşı sürdürülecek mücadele ile mutlaka müsait demokrasi ortamı yaratılacaktır. Ama, İDD'ye bu noktaya ge-

lene değin de önemli görevler düşmekteydi. Ne yazık ki o, yeterli ideolojik formasyona sahip olmadığı için bu sorumluluğu kavrayamadı.

Bu noktanın sosyalist hareketimizde çok büyük önemi vardır. Şayet 1973 seçimleri sonrasında getirildiği şartlarda o, kendisine düşen sorumluluğun bilincinde olsaydı, başlıca çıkış noktası kendisi olmak lazım gelirdi. Hatta 1974 başından itibaren işçi sınıfının örgütlenmesi çağırısı ve girişimlerinde bu sorumluluğunu hatırlasaydı, sosyalist birlik meselesi bugünkü boyutlarından çok daha başka yerlerde olurdu. Ama o 1971 öncesindeki sorumsuzluğunu (veya çaresizliğini), 1974 sonrasında da sürdürmekte beis görmedi. Hiçbir yerde görülmemiş «aynı ülkede, birbirinden habersiz kardeş partiler» yaklaşımıyla meseleyi değerlendirmeye devam ettiği için, sosyalist hareketin dağınkınlığında başta gelen sorumluluk ve pay sahiplerinden biri oldu.

3. İDD'NİN POLİTİKASI

3.1. İdeolojisizlik Politikaya Akseder

İDD çizgisinin ideolojiyi bu keredede önemsemeyişinin getirdiği olumsuzluklar, ister istemez onun politikasına da aksetmektedir. Bilindiği gibi, bir sosyalist hareket, tüm çalışmaları için kendine işçi sınıfının bilimini klavuz edinmek zorundadır. Oysa İDD, sözde bütün iddialarına rağmen, ideolojiyi ciddiye almamasıyla, bilimi kendine rehber edinmek durumunda olmamıştır. Böyle olunca da politik hayatını tayin ederken ve politik seçimlerini yaparken, hemen çoğunlukla gününbirlik «faydacılığa» başvurmak zorunda kalmıştır. Mücadelenin bütün boyutlarını bilim-

sel esaslar dahilinde zaman ve mekân perspektifi içinde bir diyalektik bütünlükte analiz etmek ve kavramak imkânlarına sahip olmadığı için, o anda en «faydalı» olarak gördüğüne yönelmeyi tek çıkar yol sanmıştır. Söz gelimi kendisine hiç bir faydası olmadığı için uzun yıllar programsız kalmış, ne zamanki Türkiye Sosyalist hareketi belirli bir aşamaya erişip te bir çizginin programsız daha fazla varlığını koruyamayacağı anlaşılınca gene gününbirlik «fayda» mülahazasıyla bir program hazırlamaya başlamıştır. Bu sefer de, hem yeterli ideolojik yetkinliğe sahip olunmadığı için, ama daha çok, sağlam bir ideolojinin henüz sonuç verici bir «faydası» görülmediği için —çünkü Tür-

kiye'de halen pek çok sapık akım ve derme çatma «ideolojiler» basbayağı «etkin» olabildikleri gibi, halen, ideolojiden çok subjektif faktörler bir hayli ağır basmaktadır— gene ideoloji önemsenmemiş, sosyalist hareketimizin bugün eriştiği boyutlarda değil kadro elemanlarının, sempatizanların bile tepkisini çeken bir «program»la, mesele geçirilmiştir.

İşte bilimsizliğin yol açtığı olumsuzluklar bu denli önemlidir. Bir adım atmak gerektiğinde, o adımın nasıl, yani hangi doğrutuda ne zaman ve ne gibi bir kapsamla atılmasının en doğru olacağını, somut şartların somut tahlilinden kalkarak, dünya devrimci hareketinin bütünselliği içinde, bilimsel olarak tesbit etmek, ancak sağlam bir ideolojiye sahip olmakla mümkündür. Şayet ideolojiye önem verilmemişse, böylesi bir durumdan «nasıl olursa faydalı olur?» sorusundan başka bir kıstas kalmamaktadır. Ve o an için «faydalı» olarak görülen pek çok şeyin, işçi sınıfının nihai çıkarları açısından hiç de faydalı olmadığı, aksine zararlı olduğu, bizzat hayatın, çoğu zaman da acımasızca getirdiği derslerle anlaşılır. Bune mukabil, bugün içinde «ne faydası var ki?» diye tepki gören, hatta fayda değil «zarar» getireceği ileri sürülen pek çok karar ve davranış vardır ki, işçi sınıfı biliminin ışığına sıkı sıkıya bağlı kalındığı için hareketi mutlaka zafere götürür.

3.2. İşçi Sınıfının Bağımsızlığı Zedelenir

Politikanın tespitine «fayda» mülahazası hakim olduğunda, çoğu zaman zedelenen işçi sınıfının bağımsız çizgisi olmuştur. Geçmişte ve halen sosyalist hareketin çektiği sıkıntıların başlıca kaynağını bu mesele oluşturmaktadır. Hemen çoğu zaman, «cılız» sosyalist hareketin, diğer «ile-

rici», «demokrat» veya «devrimci» hareketlerin peşine takılmasının, «koruyucu» kanatları altına girmesinin onu güçlendireceği ve böylece, «faydalı» bir iş yapılmış olduğu düşünül müştür. Ve her zaman da, bu gerekçe ile yapılanların sonu hüsrana olmuştur. Dünya devrimci pratiğinin de defalarca göstermiş olduğu gibi, takipçilik politikası sosyalist hareketin güçlenmesini sağlamadığı gibi, onun toplumsal muhalefetin cazibe merkezi haline gelmesini de engellemiştir.

İşte İDD çizgisinin ideolojisizlikten kaynaklanan politikasının yol açtığı en önemli mesele, işçi sınıfının bağımsız tavrından vermiş olduğu tavizdir.

3.3. İDD'nin Asgari Hedefi: İleri Demokratik Devrim

3.3.1. «İleri Demokratik Düzen»den ne kastedilmektedir?

Daha önceki bölümlerde verilen alıntılardan da görüldüğü gibi İDD çizgisinin temel politik hattını oluşturan, programda da belirtildiği gibi, «ileri demokratik devrim» hedefidir. Yine programda «ileri demokratik devrim»le gerçekleştirilecek «aşama» ya «ileri demokratik düzen» adı verilmektedir. Gerek programında gerekse diğer belgelerde «ileri demokratik devrim»in —ya da «düzen»in— derli toplu bir tarifini bulmak mümkün olmamaktadır. Ancak, «ileri demokratik devrim»i gerçekleştirecek güçlerden veya «ileri demokratik düzen»de yerine getirilecek görevlerden hareket edilerek, bir fikir edinmek mümkün olmaktadır. Ne var ki, bu meselede de ideolojik keşmekeş devam ettiği için, pek çok çelişik nokta, net bir görünüm elde edilmesini engellemektedir.

1975 yılında şöyle denmektedir:

«Önümüzdeki devrimci aşama olan ulusal demokratik devrimde..»
(a.y. sf: 6)

1974 Mayıs'ında ise şöyle deniyordu:

«Söz konusu olan deyimler değil, prensiplerdir. TKP'nin Milli Demokratik Devrim veya İleri Demokrasi Aşaması deyiminden çıkardığı anlam başka, MDD'cilerin çıkardığı anlam başkadır.»
(Atılım)

Öte yandan yine 1975'de yayınlanan programda, «ulusal» veya «milli demokratik devrim» deyimleri yerini «ileri demokratik devrim»e terketmiş görülmektedir. Buna mukabil «ileri demokratik devrim»i gerçekleştirecek güçlerin «ulusal demokratik cephe birliği»nden söz edilmektedir. Okurlarımız hatırlayacaklardır, yazımızın baş kısmındaki alıntılar, İDD'nin politik önerilerinin odaklaştığı noktanın «mili demokratik cephe» veya «ulusa demokratik cephe» olduğunu göstermektedir.

Bütün bunlar bir araya gelince, «ileri demokratik devrim», «ulusal demokratik devrim», veya «milli demokratik devrim»den hep aynı şeyin kastedildiği anlaşılmalıdır.

Bu önemli bir ideolojik gafdır. Ama ideoloji önemsenmeyince gaf yapıldığının da farkında olunmaz.

3.3.2. İleri Demokrasi Nerelerde Geçerlidir?

Bilindiği gibi «İleri demokrasi» ileri kapitalist ülkeler, bir anlamda emperyalist metropoller için, bu ülkelerin somut şartlarından kalkılarak, bilimsel olarak tespit edilmiş bir hedeftir. Ve işçi sınıfının birliği, tüm çalışanların tekelci kapitalizme karşı seferber edilmesi ve böylece sosyalist devrimin ön şartlarının yaratılması ilkelerinden kaynaklanmaktadır.

Komünist ve İşçi Partileri 1969 Moskova Toplantısı Ana Belgesinin

ilgili bölümünde şöyle denilmektedir:

«Kapitalizmin çok geliştiği ülkelerin işçi sınıfı, son olayların da doğruladığı gibi, bütün anti-emperyalist demokratik hareketin, devrimci mücadelenin başlıca itici gücü olmuştur. İçinde bulunduğumuz dönem, işçi sınıfı ve çalışan halkın geniş yığınları tarafından yalnız ekonomik değil politik amaçlı hareketlerle de damgalanmıştır. ...Sağ ve «sol» oportünistlerin tam tersine olarak Komünist ve İşçi Partileri ekonomik ve sosyal istekler ve ileri bir demokrasi için yapılan kavgaların güçlendirilmesine karşı çıkmamakta, ama bunları, sosyalizm için savaşın bir parçası olarak görmektedirler. Tekellere ve onların ekonomik egemenliğine karşı verilecek savaşta gerçekleştirilecek köklü demokratik dönüşümler, sosyalizmin zorunlu olduğu bilincini geniş yığınlara aşılacaktır.

Bu yeni durumda işçi sınıfının birliğini sağlamak acil bir görev olmuştur. ... İşçi sınıfının birliğine kesin bir önem veren komünistler ise, bugün ileri demokratik bir rejimin, gelecekte ise sosyalist sistemin kurulması için, komünistlerle sosyal demokratların işbirliğini gözetmektedir.» (sf:43-45)

Açıkça görüldüğü gibi «ileri demokrasi», gelişkin kapitalist ülkeler için öngörülmuş bir hedeftir. Zaten böyle olduğu için de, bugün bu türden ülkeler özellikle batı avrupa ülkeleri için geçerlidir ve bu ülkelerin işçi sınıfı partilerinin programında yer almaktadır.

3.3.3. Milli Demokratik Devrim

Nerelerde Geçerlidir?

Milli demokratik devrim —ki u-

ulusal demokratik devrim de aynı anlama gelmektedir; sadece milli kelimesi türkçeleştirilmiştir— ileri demokrasinin aksine geri ülkeler için öngörülmuş bir hedefi işaret etmektedir. Bir ülkede milli demokratik devrim hedefinin geçerli olabilmesi için o ülkenin herşeyden önce emperyalizmin sömürü ve tahakkümü altında olması gerekir. Bu sömürü ve tahakküm, o ülkenin tam veya yarı sömürge biçiminde olmasıyla tezahür edebileceği gibi, o ülke şeklen siyasi bağımsızlığına sahip olduğu halde tüm ilişkileri onu emperyalist sömürü ağına bağlayabilir. Ancak tek başına bu şart o ülke için geçerli olan hedefin milli demokratik devrim olarak tespitine yetmez. O ülke ayrıca kapitalizmin bir hayli geri, ve köklü bir burjuva demokratik dönüşümü gerektirecek ölçüde feodal kalıntıların etkin olması gerekir. Yani, o ülkede yeni gelişmekte olan kapitalizmin temsilcileri, hem geçmişin temsilcilerine, feodallere karşı mücadele ederken, hem de milli bir iç pazar yaratılmasını engelleyerek kendilerinin palazlanmasının önüne geçen emperyalizmle savaş vermek zorundadırlar. Bu çeşitten ülkelerde emperyalizmle kapitalizm öncesi güçlerin temsilcileri kesin bir işbirliği içinde olduklarından, yeni gelişmekte olan burjuvaziye, bu şartlar altında tek yol kalmaktadır. Hem demokrat, hem de milli olmak.

Elbetteki bu söylediklerimiz burjuvazinin bir kesimi için geçerlidir. Emperyalizm, geri bir ülkeye girmesiyle birlikte burjuvazi içinde de kendisine müttefikler bulur. Milli burjuvazi, işbirlikçi burjuvazi adını alan bu zümreyi de mücadelesinin karşısında bulmakta gecikmez.

Bu, sosyal objektivitenin yarattığı somut bir durumdur. Yani güçlü feodal artıkları altetmek zorunda olan genç burjuvazi, karşısında emperya-

lizmi de bulur. Anti-feodal görevleri, onu aynı zamanda anti-emperyalist kılar. Nasıl ki milli pazarın yaratılmasında, karşısında bulunduğu emperyalizmin baş müttefiki feodal kalıntılara karşı daha uzlaşmaz bir tutum içine giriyorsa.

Ne kadar az gelişmiş olursa olsun kapitalizmin bulunduğu bir ülkede işçi sınıfı da olacaktır. Ve işçi sınıfının bulunduğu her ülkede kapitalizm ne denli geri, üretici güçler ne ölçüde az gelişmiş olursa olsun, 1917 Büyük Ekim Devrimi'nden bu yana doğrudan sosyalizme yönelmek imkânı çıkmıştır. Bu açıdan her ülkenin işçi sınıfı, siyasetini nihai kurtuluşa giden yolda, ama ülkenin somut şartlarını hesaba katarak tespit etmek durumundadır. Bu siyasetin ana doğrultusu ise hangi ülkede olursa olsun, dünya devrimci sürecinin baş düşmanı olan emperyalizmin yenilgiye uğratılması, ülkeden kovulmasıdır. Bu temel ilke ise, o ülkede emperyalizme karşı olan toplum kesimlerinin tümü ile anti-emperyalist mücadeleye seferber edilmelerini şart koşar. Şayet anti-emperyalist mücadelenin verildiği ülkede feodal kalıntılar güçlü ise, emperyalizm - feodal güçler ittifakının karşısında yer alan ulusal burjuvazinin de objektif olarak devrimci ittifak içinde yeri vardır. Vu bu objektif durum o ülkede emek-sermaye çelişkisini ikinci plana iterek, işçi sınıfıyla ulusal burjuvazinin aynı saflarda yer almasını mümkün ve zorunlu kılar.

Özetlersek, bir ülkede milli demokratik devrim hedefinin geçerli olabilmesi için o ülkede feodal kalıntıların burjuvaziyi devrimci saflara itecek kadar güçlü, yani demokrasi mücadelesinin özünün anti-feodal olması gerekir. Bu nedenle milli demokratik devrim, bilimsel literatürde anti-emperyalist ve anti-feodal olarak vasıflandırılmış ve gene bu ne-

denle ülkemizde feodalitenin varlığını ispat için çeşitli çarpıtmalar yapılmıştır. Halâ daha Türkiye için geçerli devrimci aşamanın milli demokratik devrim olduğunu savunanların bir bölümü, Türkiye'nin «yarı feodal» bir ülke olduğunu ileri sürmek «zorunda» kalmaktadırlar.

İDD çizgisinin «ileri demokratik devrim»le bir ve aynı gördüğü, «milli demokratik devrim», işçi sınıfının biliminde işte böylesine ötekenden bambaşka hedefleri gösterir. Ama İDD çizgisi için ideoloji önemli olmadığı için bu denli büyük gaflar da bir «mahzur» teşkil etmez.

3.3.4. İleri Demokratik Devrim :

Milli Demokratik Devrim

Acaba İDD, bir ve aynı anlamda kullandığı «milli demokratik devrim»le «ileri demokratik devrim»den hangisini geçerli görmektedir Türkiye için? Burada onun deyişyle «deyimler»i bir kenara bırakıp «prensipler»e bakmaktan başka çaremiz kalmamaktadır.

«İleri demokratik devrim» aşamasında «bütün ulusal, demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal dönüşümler gerçekleştirilecektir.» (program, sf:13)

«...işçi sınıfının, köylünün ve orta tabakaların da katılmasıyla, demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal halk devrimini gerçekleştirmeyi.» (a.y. sf:28)

«Orta tabakaların, milli burjuvazinin anti-emperyalist, anti-feodal ve anti-faşist yanı daha da ortaya çıktı. Bu gelişme işçi sınıfının, köylülerin ulusal ve sosyal kurtuluş savaşında yeni yeni müttefikler kazanmasına, ulusal demokratik bir cephe hareketinin doğmasına elverişli bir ortam yaratıyor.» (a.y. sf:22)

«Komünist Partisi, memlekette bütün ilerici, halkçı, anti-emperyalist, anti-feodal güçleri işçi sı-

nınının savaşıyla bağlamak...» (Günümüzde TKP, sf:6-7)

«Komünist Partisi ulusal bağımsızlık direnişinin ön sıralarında yer alıyor Ulusal Demokratik Cephe ülkü ve ilkelerini bütün anti-emperyalist, anti-feodal güçlere, örgütlere maletmeye çalışıyor. ...Ulusal Demokratik Cephe, ...ulusal nitelik taşıyan burjuvaziyi de kapsamına alır. Bu burjuvazi de ezildiği için yabancı ve tekeli burjuvaziye, emperyalizme derebeylik kalıntısı ilişkilere karşıdır.» (agk, sf:51)

«Milli burjuvazi, derebeyliğe, emperyalizme karşıdır.» (agk, sr:72)

Görüldüğü üzere, İDD çizgisi «ileri demokratik devrim» ya da «ulusal demokratik devrim» kavramlarını, ileri demokrasi yerine değil genellikle milli demokratik devrim yerine kullanmaktadır. Bu nedenle ileri kapitalist ülkeler için geçerli olan ileri demokrasinin ülkemiz için neden geçerli olamayacağını, Türkiye ileri kapitalist bir ülke, emperyalist bir metropol olmadığı için bir ölçüde açık olan bu noktayı burada ele almaya çalıştık. Her ne kadar İDD çizgisi, özellikle son zamanlarda bol bol «ileri demokratik bir düzen» şiarını kullanıyorsa da biz, programdan ve «savaş bayrağı» yazılarından açıkça görüldüğü üzere İDD'nin günümüz Türkiye'si için önerdiği ulusal demokratik devrim'in geçerli olup olmayacağını ve önerilen biçimiyle ve izlenen politikasıyla ne demeye geldiğini inceliyeceğiz.

3.4. Ulusal Demokratik Devrim Türkiye İçin Geçerli Değildir

Geçmişte Milli Demokratik Devrim tezi üzerine bir hayli tartışmalar olduğu bilinir. Bugün ise artık bu mesele aşılmıştır. Milli demokratik devrim hedefinin günümüz Türkiye'

si için geçerli olmadığı açıkça görülmüş ve bir kenara bırakılmıştır. Çünkü bugün ülkemizde ne mücadelemizin demokratik niteliğinin özünde anti-feodal olmasını gerektirecek güçte feodal kalıntılar bulunmaktadır, ne de bu feodal kalıntılara savaş bayrağını açmış ve anti-emperyalist bir tutum içinde olan burjuva kesimleri!.. Kısacası, Türkiye artık yarı feodal bir ülke olmadığı gibi bugün Türkiye'de toplumsal etkinliğe sahip bir milli burjuvazi bulunmamaktadır. O halde milli demokratik devrim hedefi de Türkiye için geçerli değildir.

Türkiye'nin yarı feodal bir ülke olmadığı, artık bilimsel olarak ispatlanmıştır. Maoçu sapıklar dışında da zaten böyle bir iddia ileri süren pek kalmamıştır. Hatta bugün kapitalizmin erişmiş olduğu seviyede, mevzii bazı yerler dışında Türkiye, hemen tamamiyle feodal artıklardan temizlenmiştir. Bugün gerek ekonomik, gerek sosyal yapı içindeki kapitalizm öncesi ilişkilerin etkinlikleri çok azdır. Üst yapı kategorilerinde kapitalizm öncesinin bir ölçüde yaşayabilecek bir alan bulması, hem emperyalizme bağımlı kapitalizm tarafından da benimsenip karşı çıkılmaması hem de üst yapının bazı kategorilerinin geçmişin ağır mirasından kurtulması için uzun bir süreye ihtiyaç göstermesi nedeniyledir. Ve bu olgu da, daha çok faşizmin güçlenmesi için elverişli ortam yaratmaktadır.

3.5. Demokrasi Mücadelesinin Özü Halkçıdır.

Demek ki, bugün mücadelemizin temel şartlarından biri olan **DEMOKRASİ'nin özü, anti-feodal değildir.** Genelinde burjuva nitelikli olan demokrasi kategorisi, günümüz Türkiye'sinde, başta gelen karşı-devrimci güç olan tekelci burjuvazinin faşizme kadar uzanan anti-demokratik niteli-

ğini hedef aldığından, tüm halkın, demokrasiden yana bütün anti-faşist toplum kesimlerinin çıkarlarını kapsadığından, halkçı bir özü ifade etmektedir.

3.6. Türkiye'de Ulusal Burjuvazi Bulunmamaktadır.

Gelelim ulusal burjuvazi meselesine. «Program»da şöyle deniyor: «Burjuvazi içinde ayrışma süreci hızlanıyor. Ulusal burjuvazinin, orta tabakaların, işbirlikçi burjuvazi, emperyalizm ve yabancı sermaye ile çelişmeleri, çatışmaları artıyor, sertleşiyor. CHP ile gerici partiler arasındaki boğuşma bu çatışmanın açığa vurulmasıdır.» (sf:7)

İDD çizgisine göre Türkiye'de siyasi platformda CHP tarafından temsil edilen ve «Ulusal Demokratik Cephe»de yeri olan bir milli burjuvazi vardır. Bu «ulusal burjuvazi» anti-emperyalist ve anti-feodaldır. Ancak ikili bir yapıya sahiptir. Aynı zamanda «sömürücü sınıftan olduğu için köklü devrimlerden» korkar. «Bu burjuvazinin olumlu, ilerici yönünü, niteliğini olduğu gibi, gerici, tutucu, sömürücü niteliğini de gözden kaçırmamak gerekir.»

Gerçekten Türkiye'de İDD'nin gördüğü ve göstermek istediği evsaf- ta bir burjuvazi var mıdır?

Bu soru doğrudan ülkemizin, toplumumuzun yapısına değindir. Yani somut bir durumun tesbitine dayandığı için, bu iddianın doğru olup olmadığının belirlenmesi son derecede kolaydır. Toplumsal kesitimizde bir kısım sosyal, ekonomik ve politik ilişkilerin tespitine dayanır. Bu oğulları teker teker inceleyelim.

3.6.1. Ekonomik Göstergeler

Birincisi, bugün Türkiye'de yabancı sermayenin rekabetine karşı

koyamadığı için çökmekte olan bir imalat kolu veya bir kapitalist üretim alanı yoktur. Böyle olunca da yabancı sermaye rekabeti veya ithalat nedeniyle iflas etmekte olan sermayedarlar zümresi bulunmamaktadır.

Ya da mevcut imalat alanlarında yabancı sermaye ile rekabet etmek imkanı olmadığı için, el atılmayan yatırım alanlarına yatırım yapmak isteyen, fakat gümrük vb. sınırlamaları yapmak elinde olmadığı için bu duruma karşı çıkan bir müteşebbisler zümresi de yoktur.

Veyahut ta, «Mevcut Türkiye ekonomisi, bütünüyle emperyalist kapitalizme bağımlı hale getirilmiştir. Bu haliyle bu ekonomi, dünya kapitalist sisteminin tamamlayıcı bir parçası görevini görmektedir. Bağımlı gelişme ise ekonomiyi çökertmektedir. Bu durumun mutlaka önlenmesi gerekir. Bu ise başta ağır sanayi olmak üzere, kendi sanayimizi, kendi toplumumuzun çıkarları doğrultusunda ve emperyalizmden bağımsız olarak kurmamızı gerektirir.» diyen bir burjuva kesimine rastlanmamaktadır Türkiye'de!..

Bir başka nokta da, tekeller dışında kalan burjuvazinin emperyalist sömürüye karşı bir tavır aldığına hiç rastlanmamış olmasıdır. Şimdiye değin tek bir «teşebbüs erbabı» dahi görülmemiştir ki, tekelleri burjuvaziye ve emperyalizme karşı çıkıp, «Bu ülkede yaratılan artı-ürünün yurt dışına aktarılmasında işbirliği yapıyorsunuz. Ben buna karşıyım. Bu ülkede yaratılan toplam değerın sınırlar içinde kalmasını, emek gücünün bütünüyle benim kontroluma girmesini istiyorum.» demiş olsun!

İşte ekonomik açıdan bütün bu belli başlı kıstaslar, Türkiye'de milli denebilecek nitelikte bir burjuvazinin bulunmadığının kanıtlarıdır. Tabii ki, yukarıda somutlamak için verilmiş, örnekle açıklama metodu, as-

lında objektif toplumsal durumların gözler önüne serilmesi için başvurulmuş bir anlatım yoludur. Zaten Türkiye ekonomisinin bugün erişmiş olduğu noktada, milli burjuvazi diye bir katagorinin toplumsal olarak yeri yoktur.

3.6.2. Sosyal ve Politik Göstergeler

Ekonomik göstergelere sosyal ve politik göstergeleri de ilave edebiliriz. Bu konuyu fazla uzatmadan hemen belirtelim ki en azından 1950'lerden bu yana hiç bir burjuva kesiminden tek bir anti-emperyalist tepki gelmiş değildir. Özellikle toplumumuzun son 15 yılında, 1960 ların başından bu yana anti-emperyalist hareket büyük gelişmeler kaydetmiş olmasına rağmen, objektif olarak anti-emperyalist olan toplum katlarının hepsi çeşitli dozajlarda seslerini yükseltmelerine karşılık, burjuva menseli bir tek anti-emperyalist çıkış olmamıştır. Böylesi bir olgunun tesadüf olmasının imkânsızlığı bir yana, objektif olarak anti-emperyalist olması gereken zümrenin, yeterince «bilinçlenmediği» için tavrını göstermemekte olduğu şeklindeki «açıklamalar» ise tamamıyla yakıştırma olmaktan ileri gitmez. Çünkü varlığına inanılan milli burjuvazinin, milli demokratik cepheye yerini alması için kendisine o kadar çok çağrı çıkartılmıştır ki...

İDD çizgisi, daha sonra yeri geldikçe açıklayacağımız nedenlerle, Türkiye'de bir milli burjuvazi olmasını kendi politikası açısından uygun görmektedir. Şüphesiz ki bir politikanın düzgün yürütülebilmesi için onun geçerli olacağı elverişli şartların bulunması istenir birşeydir. Ama, politikanın başarıya ulaşması için bu «istenir» olan şartların gerçekten var olması gerekir. Hele sosyal meselelerin çözümü için yapılan girişimlerde bu nokta, başarının asgari şartıdır. Yüzeydeki bir takım belirtilerle ya-

pılacak yakıştırmalar ve buradan hareketlenerek tesbit edilecek strateji ve taktikler, kısacası politika, şayet bilimsel bir somutluktan değil, kendi varsayımlarımızdan kaynaklanıyorsa, yenilgi kaçınılmazdır.

Oysa işçi sınıfının elinde, onu zafere götürecektir olan bir bilimi vardır. Şayet somut bir takım incelemeler imkânı bulunamıyorsa, «anayurt» un gerçek şartlarını yerinde incelemek ve ölmek imkânları elde edilemiyorsa, kategorik bilimsel çıkarılmalar bile, bize Türkiye'de «milli burjuvazi» aramanın abes olduğunu gösterebilir. (Gerçekten bugün Türkiye'de milli burjuvazi aramak, Sovyetler Birliği'nde veya Birleşik Amerika'da aynı şeyi, milli burjuvaziyi aramak kadar anlamsız bir şeydir.

3.6.3. Burjuvazinin Milliliği Nereden Kaynaklanır?

Millet kategorisinin insanlık tarihine, kapitalizmle birlikte girdiği bilinen bir gerçektir. Ve milliyetçiliğin yeryüzündeki ilk temsilcileri ve savunucuları burjuvalar olmuştur. Kapitalizmin ilk gelişme dönemlerinde, kapitalizme geçen ülkelerin burjuva sınıfları, kendi iç pazarlarını, sadece kendi sömürü alanı haline getirebilmek ve bu durumda muhafaza edebilmek amacıyla milli sınırları oluşturular ve bu pazarı koruyabilmek amacıyla milli sınırlar içinde kalan halkın tek bir millet olarak birliğini sağlamışlardır. Üretici güçlerin alabildiğine geliştiği yeni bir üretim tarzının bu ilk dönemlerinde, geri olanı temsil eden feodalitenin ortadan kaldırılması zorunluluğu, yeni olanların, burjuvazi ile işçi sınıfının ve bunlara ilaveten eskinin ezileni köylülüğün işbirliğini mümkün kılmıştır. Üstelik, kapitalizmin çelişkilerinin yeterince kristalleşmemiş oluşu, özellikle üretimdeki sosyalleşme ile üretim araçları üzerindeki mülkiyetin özelliğinden kaynaklanan te-

mel çelişkinin derinleşmekten bir hayli uzak yapısı, bu oluşuma yardımcı olmuştur. Ve burjuva ideolojisinin yönlendiriciliğinde, burjuvasıyla, işçisiyle, küçük burjuva katmanlarıyla bir halkın tek bir millet halinde birliği sağlanabilmiştir.

3.6.4. Geri Ülkelerin Ulusal Burjuvazisi

Benzeri bir gelişmeye sömürge veya yarı sömürge ülkelerde yaşayan halklarda da rastlamak mümkündür. Bu gibi ülkelerde yaşayan halklar sömürgecilere karşı başkaldırdıklarında, hemen genellikle emekleme adımlarını atmakta olan kapitalizmin ürünü genç burjuvaziyi de aralarına alan bir uluslaşma sürecine girmişlerdir. Bu burjuvazinin, sömürgecilğe ya da emperyalizme karşı tavır almasında, ulusal başkaldırmaya katılmasında veya başı çekmesinde etken olan faktörleri şöylece sıralamak mümkündür.

Biricisi, sömürgecilğin veyahut emperyalist işgalin, o ülkenin tarihsel gelişimini engellemesidir. Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte ülkeler ve kıtalar arası etkileşimin eskisiyle kıyaslanamayacak boyutlara eriştiği bu çağda, bir ülkenin kapitalizm öncesi şartlarda yaşaması mümkün değildir. Gerçi sömürgecilik ve emperyalizm girdiği bir ülkenin geri yapısının çözümlenmesinde etkin olur ama, o ülkenin ekonomik imkânlarını tümüyle kendi çıkarları doğrultusunda har vurup harman savurduğu için de, ülkeyi baştan sona tahrip eder, halkını da büyük bir sefaletin kucağına atar. İşte bu maddi şartlar, üretici güçlerin gelişmesine yol açması gereken yeni ilişkilerin aynı zamanda onların tahribine de yönelmesi, sömürgeci veya emperyalist yağmaya karşı çıkan yerli bir burjuvazinin meydana çıkmasını ve anti-kolonyalist veya anti emperyalist saflarda yer almasını mümkün kılar.

İkincisi, sömürgecilerin veya emperyalistlerin o ülkedeki egemenlerle yaptığı işbirliğidir. Bu işbirliği genellikle kapitalizm öncesinin egemen güçleriyle yapıldığı için, yabancı tekelin doğrudan temsilcisi veya yerli ortağı kompradorlar veya işbirlikçiler dışındaki burjuvazi emperyalizme karşı tavır aldığı anda, feodaler başta olmak üzere gerici egemen güçleri de karşılarında bulurlar. Zaten kapitalizmi geliştirmek misyonu, şu veya bu şekilde geçmişle hesaplaşmayı, bu ise geçmişin devamından yana olan prekapitalist egemenleri tesirsiz kılmayı gerektirir. Bu durum da, burjuvazinin bir bölümünü hem sömürgecilere veya emperyalistlere, hem de kapitalizm öncesi egemenlerine karşı diğer toplum kesimleriyle ittifaka zorlar.

Üçüncüsü, bir ülkede sömürgecilerin ya da emperyalistlerin somut varlığı ve sömürü ve baskıyı bizzat yönlendiriyor durumda olmalarıdır. Sömürü ve baskının böylesine açık ve hayasızca olduğu şartlarda, burjuvazinin bir bütün olarak, aynı dili konuştuğu, aynı gelenekleri paylaştığı bir halkı karşısına alması kolay değildir. Subjektif bir faktör olmasına rağmen bu olgunun geçmişte önemli tesiri olmuştur. Bugün emperyalizm, devrimci güçlerin yükselen mücadelesinin de etkisiyle, «kolonyal şapkalı müstemleke valisi»nde sembolleşen açık sömürüsünü, dünyanın hemen her yerinde terketmiştir.

Bir dördüncü faktör de, o ülkede kapitalizmin gelişkinlik seviyesidir. Şayet kapitalizm geri bir seviyede ise ulusal kurtuluştan sonra kapitalist gelişme açısından «elverişli» şartlar var demektir. Çünkü, bir kere kapitalist gelişmenin karşısına çıkacak temel güç, işçi sınıfı, hem nitel hem de nicel açıdan henüz yetersizdir. Hem de, yeneden emperyalist sömürünün ağına düşülmesine yol açması kaçınılmaz

olan kapitalizm, kapitalizm öncesine kıyaslandığında, geçici de olsa «toplumsal bir gelişmeyi» getirebilmektedir. O ülkede kapitalizm yeni olduğu, az gelişmiş olduğu oranda maddi toplumsal şartlar, yerli burjuvazinin ön plana çıkmasına yarayacak «elverişli» bir ortam yaratmakta bu burjuvazinin ulusal saflarda yer alması için teşvik edici olmaktadır. İşte kapitalist gelişme ne ölçüde geri ise, yerli burjuvazinin ulusal cephede yer alması o ölçüde mümkün olabilmektedir.

Nihai ve beşinci bir nokta da, dünyadaki sosyalizm - kapitalizm mücadelesinin erişmiş olduğu merhale nin duruma etkisidir. Ekim Devrim'inden önceki tüm millî kurtuluşçu hareketlerde, kompradorlar dışındaki yerli burjuvazi, hemen istisnasız ulusal saflarda yer almışlardır. Çünkü o dönemde bu gibi geri ülkeler için kapitalizme yönelmekten başka çare bulunmuyordu. Ancak Ekim Devrimi ile birlikte yeryüzünde tek sosyalist ülkenin varlığı, durumu kökten değiştirmiş ve emperyalizme bağımlı ülkeler için, kapitalizm mutlaka yaşanması zorunlu bir aşama olmaktan çıkmıştır. Emperyalizmin ulusal kurtuluş hareketlerinin b a ş düşmanı olması olgusu, ulusal kurtuluş hareketiyle sosyalist ülkenin (daha sonra sosyalist sistemin) dünya devrimci süreci içinde birlikte mücadele yürütmelelerinin objektif temelini oluşturmuştur. Artık, sosyalist ülkenin (veya ülkelerin) yardımıyla emperyalizmi kesin olarak yenilgiye uğratma imkânının çıkması, ulusal kurtuluşçu hareketlerin dünya devrimci süreci içinde sağlamca yer almasını sağlarken, işçi sınıfı öncülüğünde olmayan hareketlerin dahi, sosyalist ülke (ülkeler) ile dostluk ilişkilerini kurtuluştan sonra da sürdürmelerini mümkün kılmıştır. Kurtuluştan sonra kapitalist bir kalkınma yolunun seçilmesinin, önünde sonunda emperyalizmin

ağına düşülmesine yolaçacağını gören uluslar, yeni kurtuldukları bir durumla ilerde karşılaşmamak için kapitalist olmayan yoldan gelişme yollarını denemeye başlamışlardır. İşte bu olgu da, yani emperyalizmin sömürü ve baskısından kurtulduktan sonra kapitalizmin geliştirilmeden atlanması imkanının ortaya çıkması ve bu doğrultuda bir hayli girişimler olması da, toplumsal olarak gelişiminin kısıtlı ve varlığının güvenceden yoksun olabileceğini düşünen yerli burjuvazinin, Ekim Devrimi'nden bu yana yer alan milli kurtuluşçu hareketlere eskiden olduğu ölçüde aktif katılmasını engelleyen bir faktör olmuştur.

İşte yukarıda sıraladığımız faktörler, sömürge, yarı sömürge veya emperyalizme bağımlı ülkelerde milli nitelikte bir burjuvazinin mücadeleye şu veya bu ölçüde katılmasını ya da katılmamasını sağlamışlardır.

Kapitalizmin ilk dönemlerinde özellikle batıda görülen uluslaşmalarda, burjuvazi bu uluslaşmanın başını çektiği halde ona milli denilmesi gereği duyulmamıştır. Çünkü o dönemde çeşitli ülkelerin burjuvazilerinin «milli» nitelikleri ağır bastığı gibi, bizzat burjuvaziden kaynaklanan milliliğin vurgulanması bir tekrardan başka bir anlama gelmezdi. Oysa kapitalizmin bir dünya sistemi halinde bir hayli gelişip yaşanmasından sonra geri ülkelerde ortaya çıkan ulusal kurtuluş hareketleri döneminde hem kapitalist ülkelerde burjuvazilerin ulusallıkları, yerini büyük ölçüde uluslararasılığa bıraktığı gibi, hem de geri ülkelerde bu burjuvaziye bağlı komprador veya işbirlikçi burjuvalar oluşmuştur. İşte bu şartlar, geri ülkelerin ulusal kurtuluş hareketlerinde yer alan burjuvazinin farklılığını göstermek amacıyla bir ulusal burjuvazi kavramının bilimsel literatüre getirilmesini zaruri kılmıştır.

3.6.5. Türkiye'de Bugün Ulusal Burjuvazi Neden Kalmamıştır?

Şimdi, buraya kadarki genel açıklamalarımızı göz önünde tutarak, Türkiye'de neden bir ulusal burjuvazi bulunamayacağını bir kez daha gösterelim. Türkiye bundan yarım yüzyıl önce bir ulusal kurtuluş savaşından geçmiştir. Bu savaşın başarıyla sonuçlanmasında, Büyük Ekim Devrimi sonrasında yer alması ve bu Devrimle kurulan, dünyanın ilk sosyalist devletinin yardımını sağlaması önde gelen faktörler olmuştur. Ulusal kurtuluş savaşı sırasında Türkiye geri bir tarım ülkesiydi. Sanayi, özellikle imalat sanayiinin, ekonomi içindeki yeri hiç mertebesindeydi. Tarımdaki kapitalistleşme ise, çok dar bazı bölgeleri kapsamaktan ileri gitmiyordu. Kapitalist açıdan bütün bu geriliğe rağmen, ulusal kurtuluş savaşı gene de burjuvazinin damgasını taşıdı. Osmanlı feodalitesinin çöküşü döneminde hız kazanan imparatorluk toprağı üzerindeki ulusal kurtuluşçu hareketlerin, batıdan gelen burjuva ideolojik girişlerle birlikte Türk uluslaşmasını da bir süreç içine sokması kaçınılmazdı. Komprador burjuvazinin sarayla, yani feodalite ile birlikte emperyalizmin yanında yer almasına karşılık, çoğuluğu ticaret sermayesine dayanan çiçeği burnunda Anadolu burjuvazisi, ulusal kurtuluş savaşından sonra Türkiye'nin kapitalizme daha da yönelmesinde başta gelen toplumsal güç oldu. Burjuva milliyetçiliğinin kesin etkisindeki küçük burjuva aktif kadrolar ise, zaten «medeniyet» diye belledikleri batı kapitalizminin ülkede kökleştirilmesi ve kendilerinin de bu düzende burjuvazinin asli unsurları haline gelmeleri için var güçlerini ortaya koydular.

Kurtuluş savaşı sonrasında Türkiye'nin, sermaye birikimi döneminin başlangıç safhasında olması, kapita-

list yoldan gelişmenin önde gelen handikapıydı. Buna, tasfiye edilen komprador burjuvazinin yerini dolduracak müteşebbis bir zümrenin devlet eliyle dahi yaratılmasında çekilen güçlüklerle birlikte, Sovyetler Birliği ile dostluk ilişkileri içinde olan ve milliyetçiliğin süratle güçlendiği Türkiye'ye yabancı sermayenin gelmekte gösterdiği tereddütler eklence, beklenen kapitalist gelişme bir türlü gerçekleşmiyordu. Dünya kapitalist sisteminin 1929-1933 arasında yaşadığı büyük kriz, Türkiye'deki kapitalist gelişmeyi etkiledi. Krizle birlikte ihracat, ona bağlı olarak da ithalat imkanlarının sınırlanması, daha sonra Türkiye'de tekelci kapitalistler zümresinin yaratılmasında başlıca kaynak olan devlet kapitalizmini zorunlu hale getirdi. Bu devlet kapitalizmi kimilerinin iddia ettiği gibi, kapitalizmin açmazının açıkça görülmesi üzerine, «devlet ricacı» tarafından yürürlüğe konmuş «kapitalist olmayan bir kalkınma yolu» asla değildi ve olmadı. Daha sonraki dönemlerde palazlanacak olan tekelci burjuvazinin, ekonominin tek hakimi olabilmesi için gerekli temeller bu dönemde atıldı. Tekelci kapitalist gelişmenin ön şartları büyük ölçüde yerine getirildi..

Ashında herşey yerli yerine oturuyor toplumsal kanunlar şaşmaz bir kesinlikle işliyordu. 20. yüzyılın ikinci çeyreğinden sonra dünyada hiç bir ülkenin kapitalist yoldan kalkınamayacağı ve ileri kapitalist bir ülke haline gelemeyeceği kuralı, toplumsal pratikte parlak bir şekilde doğrulanıyordu.

Genç Türkiye burjuvazisi, kapitalizmden başka bir yol düşünemezdi. Harekette büyük etkinlikleri olan anti-empyralist, küçük burjuva kadroların ufkunun, burjuva milliyetçiliğinin ötesine uzanması mümkün değildi. Kısacası, Türkiye'nin sosyaliz-

me varabileceği kapitalist olmayan bir kalkınma yoluna girebilmesi için gerekli maddi toplumsal şartların hiç birisi yoktu. Bu dönemde kapitalizme yönelmek ise, dünya kapitalist sistemine bağlanmayı er veya geç getirirdi. Üretici güçlerin ve üretimin erişmiş olduğu o günkü boyutlarda, hiç bir ülkenin sıfırdan başlayarak kendi bağımsız sanayi temelini ve bunun üzerinde yükselen sağlam bir ekonomiyi, kapitalist yoldan kendi başına kurması söz konusu olamazdı. Sosyalizmin ön şartları dahi olmadığına göre, bağımsız ve sağlıklı bir ekonomik gelişme için tek yol vardı: Kapitalist olmayan kalkınma yoluna girmek. Çünkü ancak bu sayede sosyalist ülkelerin karşılık gözetmeyen ve bağımlılığa yol açmayan yardımları sağlanabilirdi. Bu olmadığı takdirde —ki Türkiye'nin o günkü toplumsal yapısıyla imkansız olduğunu az önce gösterdik.— kapitalist dünya ile ilişkili olarak kapitalist gelişmeyi sağlamak gerekirdi. Bu gereklilik ise, ne denli ulusal kalmakta direnirse dirensin, hatta bizde olduğu gibi bir ulusal kurtuluş savaşının mirasını ne kadar taşıyor olursa olsun o ulusal burjuvazinin, bir süreç boyunca işbirlikçi burjuvazi halini almasına yol açar. Bu dünyada defalarca ispatlanmış şaşmaz bir sosyal kanundur.

Onun için 1920'lerde varlığından söz edebileceğimiz ulusal burjuvazinin, bu gün de ülkemizde var olduğunu iddia etmek bütünüyle bilim dışıdır. «Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri»nin bir parti şeklini almasıyla oluşan Cumhuriyet Halk Partisi'ne de Ancak Kurtuluş Savaşı sırası ve sonrası dönemi için bir ulusal burjuva partisi olarak bakabiliriz. 1946'ya kadar tek parti olarak burjuva despotizminin sembolü halini alan bu parti, Türkiye'de tekelci dışa bağımlı kapitalist gelişmenin siyasi yön-

lendiricisi olmak görevini mükkemmen görmüştür. Özellikle İkinci Savaş'tan sonra Türkiye'nin emperyalizme göbek bağıyla bağlanmasının belli başlı adımlarının CHP iktidarının son dönemlerinde atıldığı, DP döneminde ise iyice pekişen bağımlılık ilişkilerinde, CHP'nin değil anti-emperyalist bir tavır almak, bir kaç nokta dışında kayda değer bir muhalefet dahi yapmadığı gözlerden kaçırılmamalıdır. Görüleceği gibi Türkiye ulusal burjuvazinin varolduğu bir dönem yaşamıştır, ama artık o günler çok gerilerde kalmıştır.

3.6.6. Türkiyede Ulusal Burjuvazi Bundan Sonra Neden Oluşamaz?

«Burjuvazi içinde ayrışma sürecinin hızlanmasıyla» ulusal burjuvazinin günümüzde ortaya çıktığını ya da geliştiğini iddia etmek ise, yukarıda eleştirilen yaklaşımdan daha da bilim dışıdır. Burjuvazinin iç çelişkileri ve gelişen kapitalizmle birlikte güçlenen tekelciliğin beslediği iç çatışmaları, katmanlaşmaları, ulusal burjuvazinin gelişmesi olarak görmek, toplumsal gelişmenin yasalarına ve dolayısıyla «ulusal burjuvazi» kavramına aykırı düşmektedir.

Bugün Türkiye, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki nisbi etkisi dışında kapitalizm öncesi ilişkilerin hemen tümüyle tasfiye edildiği, kapitalizmin hemen her alanda kökleştiği, buna karşılık, emperyalizme bağımlı olduğu için onun yönlendirdiği doğrultuda, bağımlılığı daha da perçinleyen ilişkilerin yoğunlaştığı bir ülkedir. Ve mevcut kapitalist ekonomi, dünya kapitalist sisteminin bir parçası, onun bir tamamlayıcısı olmak durumundadır. Ekonominin bu son derece grift bağlarla emperyalizme bağlanmış olması milli sınırlar dahilinde bağımsız ve sağlıklı bir kapitalist gelişmenin artık mümkün olmayacağını o kadar çarpıcı bir şe-

kilde ortaya koyar ki, burjuvazinin en zorlu iç çelişkileri dahi, anti-emperyalist isteklerle ortaya çıkabilecek bir burjuva kesiminin oluşmasına yol açmaz. Artık kapitalist yoldan öylesine ilerlemiş ve kapitalizm bir sistem olarak öylesine oturmuştur ki, emperyalizmden kopmanın, bağımsızlığa kavuşmanın yegane çaresi, tekelci burjuvazinin egemenliğini sağlayan alanlarda köklü millileştirmelere gitmek, kısacası mülkiyet alanında sosyalizme doğru ilerlemeye yol açacak temel dönüşümleri gerçekleştirmektir. Yani Türkiye ekonomisinin emperyalizme bağımlılığının kesilmesi söz konusu olduğunda, ekonominin, üretici güçlerin ve üretimin günümüzde eriştiği seviyede yapılması gerekli sosyalist dönüşümler, «ulusal burjuvaziye» tamah edilecek bir yaşama alanı bırakmaktan bir hayli uzaktır. Oysa ekonomisi kapitalist gelişme açısından çok daha geri ülkeler vardır ki, oralarda anti-emperyalist bir iktidarın büyük çapta millileştirmelere gitmesi gerekemeyeceği için ulusal burjuvaziye ülke ekonomisinin yönlendirilmesinde önemli bir misyon düşebilir. Üstelik Türkiye'de bağımsızlığın sosyalizmle tamamlanması gereği, zaten kendisine dar bir alan kalacak «ulusal burjuvaziye, umut besleyemeyeceği ölçüde az bir süre bırakmaktadır.

Oysa emperyalizm özde, bir kapitalist ilişkiler sistemidir ve Türkiye emperyalizmin ağı içinde kaldığı sürece, burjuvazinin her kesimi için artı değer sömürüsü ve bundan kaynaklanan asalak yaşama garantisi altına alınmış demektir. Belki tekelci şartlar, bazı burjuvaları üretim araçlarından etmekte ve bu gibi burjuvalar tekelciliğin hegemonyasına tepki göstermektedirler. Ama bu tepki bile üretim araçlarının özel mülkiyetinden kopmak yerine, bu mülkiyetin garantisi altına alınacağı bir durumun sağ-

lanmasını talep eder. Yoksa bir süreç boyunca tüm üretim araçlarının toplumun mülkiyetine geçmesi kesin olan sosyalizme yol açacak bir bağımsızlık talebini içermez. Ve bütün bunları, burjuvazinin tüm kesimleri gayet iyi bildiklerinden, günümüz Türkiye' sinde anti-emperyalist nitelikli tek bir burjuva çıkışına veya talebine rastlamak mümkün olmamaktadır.

3.6.7. Türkiye'de Demokrasi Anti-feodal Özlü Değildir.

Bu meselenin incelenmesinde dikkat edilmesi gereken önemli bir kıstas da, bir ülkedeki bağımsızlık ve demokrasi hedefinde, demokrasi mücadelesi özünde anti-feodal olduğu takdirde, o ülkede ulusal burjuvaziden bahsedilebileceğidir. Gerçekten kapitalizm öncesi yapı ne ölçüde güçlüyse o ülkede, bu gerici güçlere karşı kendi egemenliğini yerleştirmek durumunda olan burjuvazi, gerici güçlerin başlıca sırtını dayadığı emperyalizmi o ölçüde karşısında buluyor demektir. Burjuvazi anti-feodal olduğu için anti-emperyalist, dolayısıyla ulusal olur anlamına anlaşılmamalıdır bu açıklama. Zaten «feodal güçler-emperyalizm» ittifakı içinde yer alan bir üçüncü gücün, işbirlikçi burjuvazinin varlığı, geri ülkelerin kapitalizme yönelişinde emperyalizm yanlısı ve gerici güçlerle geçinebilecek bir burjuva kesiminin de olabileceğini göstermektedir. Ama bu üçlü ittifak daha kapitalist yönelmenin hemen başında o ülkenin tarih içinde ilerleyişi için öylesine bir köstek olur ki, ya da bilimsel deyişle üretici güçlerin gelişmesini müjdeleyici bir aşamaya daha ilk adımların atılmasında, gelişmeye öylesine ket vuran bir üretim ilişkileri sisteminin oluşmasına yol açar ki, toplumsal yapı bu açmazın üstesinden gelecek başka gelişmeleri de bağrından fıskırtır. İşte ulusal burjuvazinin, geri ülkelerde, işbirlikçi bur-

juvaziye rağmen tarih sahnesine çıkması böyle bir toplumsal zorunluğun ürünüdür.

Ama, kapitalist ilişkiler geliştiği ve kapitalizm öncesi güçler etkisizleştirildiği ölçüde ulusal burjuvazi de dış kapitalizmle bütünleşme sürecine girer. Nihayet kapitalizm öncesi artıkların esas anlamda temizlenmesiyle birlikte anti-emperyalist nitelikli burjuva kesiminin toplumsal fonksiyonu genellikle sona erer. Türkiye'de bu süreç 1950'lerde tamamlanmıştır. Tarımdaki kapitalist gelişme ile, junckerleşme yolundan feodal artıkların büyük ölçüde dönüşümü sağlanmış, karşı devrimci bir feodal girişimin maddi toplumsal şartlarının ortadan kalkmasıyla birlikte ve aynı dönemde, bütünüyle dışa bağımlı bir ekonominin başlıca yönlendiricisi tekelsel bir burjuvazi tam anlamıyla oluşmuştur.

İDD çizgisi «tutarlı» olmak zorunluluğundan ötürü, bugün Türkiye'de ulusal burjuvazinin varlığından söz ederken, mücadelenin hedeflerinden birini, demokrasiyi anti-feodal özlü göstermek zorunda kalmıştır. Aynı şekilde egemen güçleri de «burjuva-ağa» ikilisi olarak göstermektedir. Oysa bugün Türkiye'de yaşayan herkes, demokrasi mücadelesinin anti-feodal özlü olmadığını çok iyi kavradığı gibi, egemen ittifak içinde «ağa»nın rolünün hemen hiç mertebesinde olduğunu gayet iyi bilmektedir.

3.7. İDD, Ulusal Demokratik Devrimle, Kapitalist Olmayan Yolu Aynı Görüyor.

Ama İDD çizgisi, kendi içinde «tutarlı» olmayı o kadar ileriye götürmüştür ki, Türkiye için «kapitalist olmayan yol»u bile önermekten geri kalmamıştır.

«...Çünkü böyle bir gelişme geniş halk yığınlarına iyi bir ya-

şam sağlar, Türkiye'nin kapitalist olmayan bir yoldan sosyalist devrime, böyle bir oluşuma geçmesi için gereken ortamı hazırlar, bu yolu açar.» (Günümüzde TKP, sf:58)

İDD çizgisinin, «ulusal demokratik devrim»den sonra «ileri demokratik bir düzen» aşamasında, «kapitalist olmayan yol»u önermesi de, onun işçi sınıfına güvensizliğinin ve takipçi politikasının somut bir delilidir. İşçi sınıfının hegemonyası olmadan gerçekleştirilen ulusal kurtuluşlar sonrasında kurulan **milli demokratik** devletin, ülkeyi sosyalizme doğru yönlendirmesi anlamında kullanılan «kapitalist olmayan yol»un, Türkiye ile uzak yakın bir ilişkisinin olmadığı besbellidir. Bugün Türkiye'de geri ve bağımlı da olsa oldukça oturmuş bir kapitalizm vardır ve güçlü bir işçi sınıfı bulunmaktadır. Ve bu işçi sınıfı, toplumumuzun en diri ve en ileriye dönük kesimi olarak fiilen toplumsal muhalefetin başını çektiği gibi, Türkiye'de gerçekleşecek bir devrime de ağırlığını koyacak başlıca güçtür. Ayrıca, üretici güçlerin eriştiği seviye ve mevcut mülkiyet ilişkileri, sosyalist kuruluşa yönelik köklü girişimlerin ele alınmayacağı bir devrimi imkansız kılmaktadır. Açıkça görülebileceği gibi bu durum, devrimde işçi sınıfının hegemonyasını objektif olarak dayatmaktadır. O halde başlangıçta işçi sınıfının hegemonyasının söz konusu olmadığı kapitalist olmayan yol, Türkiye için hiçbir şekilde geçerli değildir.

İDD çizgisinin temelindeki başlıca aksaklık olan **işçi sınıfının bağımsızlık çizgisinden taviz ve takipçilik**, bütün ideolojik kargaşasına rağmen, pek çok yerde kendini göstermektedir. Burada ortaya atılan «kapitalist olmayan yol» önerisi de, aynı «ulusal demokratik devrim» veya «ileri demokratik düzen» hedeflerinde olduğu

gibi, iktidar meselesini ele alıştaki temel yanılığdan kaynaklanmaktadır. İDD, programında da gayet açık bir şekilde ortaya koyduğu gibi, iktidarın, farklı aşamalarda yapılacak iki ayrı devrimle ele geçirileceğini düşünmekte, hangi önerisinde olursa olsun ilk kademe işçi sınıfını, bazen sözde aksini iddia etmesine rağmen somut önerileriyle ve politika-sıyla hemen daima, toplumsal muhalefet içinde gördüğü diğer güçlerin peşine takılmaya çağırmaktadır. İşte yukarıda alıntılarını yaptığımız «kapitalist olmayan yol» önerisi de, bir tesadüf değil, ilk aşamada işçi sınıfının «öncü olamayabileceği» hesabına dayanarak ileri sürülmüş bir görüştür.

Günümüzde işçi sınıfının önderliğinde yürütülüp zafere ulaşan bütün ulusal kurtuluş mücadelelerinin sosyalizme yönelmesi bir toplumsal kanundur. Ama işçi sınıfının ya çok yetersiz olduğu ya da hemen hiç bulunmadığı çok geri sömürge ülkelerde, anti emperyalist küçük burjuva aydınların yönlendiriciliğinde kazanılan ulusal kurtuluş savaşları için aynı durum söz konusu değildir. İşçi sınıfı nicel ve nitel olarak çok yetersiz ve sanayinin hemen hiç kurulmamış olduğu bu gibi ülkelerin sosyalizme varabilmeleri, dünya devrimci süreci içinde kalarak, kapitalist olmayan bir kalkınma yolu izlemele-riyle mümkündür. Yani kapitalist olmayan yol aşamasında, başlangıçta işçi sınıfı iktidarda öncü değildir. Ancak kapitalist olmayan yoldan toplumu ileriye doğru götürecektir devrimci bir partinin iktidarda olması sayesinde, yeni yetişen işçi sınıfı, gelişmenin belirli bir aşamasında partiyeye ve dolayısıyla iktidara ağırlığını koyar. Bundan sonra da işçi sınıfının önderliğinde sosyalizme geçilir. Dünyada ilk defa kapitalist olmayan bir kalkınma yolu izleyerek sosyalizme geçen Moğolistan Halk Cumhuriyeti'

nden gelen temsilcilerle konuşmasında Lenin şöyle diyordu:

«Moğolistan hayvancılıkla geçinen bir ülke olmasına ve nüfusunun çoğunluğu göçebe çobanlar olmasına rağmen, devrimde büyük ilerleme sağlamıştır, daha önemlisi yabancı unsurlardan arınmış bir yığın partisi olmayı amaçlayan bir Devrimci Halk Partisi kurmakla bu başarılarını sağlama bağlamıştır.» (Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri, sf: 365 - 366)

Moğol heyetinin Devrimci Halk Partisi'nin bir Komünist Partisi'ne dönüşmesi hakkındaki sorusu üzerine Lenin, «Böyle bir şeyi sağlık vermem, çünkü bir parti başka bir parti'ye dönüşemez» diyor ve hemen ekliyordu. «Çoban unsurlar proleterleşinceye kadar devrimciler, devlet, ekonomi ve kültür faaliyetlerini geliştirme yolunda bir hayli çalışmak zorunda kalacaklar. Bu çalışmalar belki en sonunda Devrimci Halk Partisi'nin bir Komünist Partisi'ne 'dönüşmesine' yardımcı olabilir.» Daha sonra Lenin Moğolistan Halk Cumhuriyetinin kapitalist olmayan bir kalkınma yolu izlemesinin mümkün ve gerekli olduğunu belirterek bu konudaki düşüncelerini de aktarır. Konuşmasının başında ise Lenin, Moğolistan'ın tutacağı tek doğru yolun, Sovyet Rusya'nın işçileri ve köylüleri ile ittifak yapmak olduğunu vurgular.

Daha Lenin'in sağlığında temel prensipleri belirlenen «kapitalist olmayan yol» açıkça görüldüğü gibi işçi sınıfının olmayışına dayanmaktadır. Bu nedenle Türkiye için bu yolu önermek, ya ideolojik eksiklikten ileri gelmektedir, ya da ülkemizde işçi sınıfının varlığını ve gücünü inkâr etmek demektir. Oysa İDD çizgisi hemen tüm yazılarında halkımızın mücadelesinde işçi sınıfımızın «başlı çeken devrimci güç» olduğunu de-

vamlı belirtmiş, hatta MDD çizgisini de bu konuda, yani işçi sınıfımızın gücünü görmezlikten gelip başka kesimlere bel bağlamakla suçlamıştır. Ama bütün bu dediklerine rağmen, o, iş fiiliyata, yani hedef göstermeye ve politikaya dökülünce, işçi sınıfını diğer toplum kesimlerinin peşine takmaktan geri kalmamıştır. Böyle olunca da, onun «ulusal demokratik devrim», «kapitalist olmayan yol» vb. Türkiye için geçerli olmayan hedeflerde ısrar etmesi bir «anlam» kazanmaktadır. «Program»ın talepler ve iktidar icraatları ile ilgili bölümünde bu konuda yeteri kadar delil vardır.

3.8. İDD İşçi Sınıfının Öncülüğünden ve Bağımsız Çizgisinden Taviz Vermektedir.

«Program»ın ikinci bölümü de diyebileceğimiz, talepler ve hedeflerle ilgili kısmında, belirsizlik ve karışıklığa had safhaya ulaşmaktadır. Ama bütün bunlara rağmen, İDD çizgisinin işçi sınıfının bağımsızlığına gölge düşüren tutumunu kolayca görmek mümkündür.

Bu bölüm iki başlık altında toplanmıştır: «Demokratik dönüşümler» ve «İleri Demokrasi». Bu iki başlık iki ayrı aşamayı, ya da dönemi temsil ediyor izlenimi bırakmaktadır. Nitekim ilk bölümde aynen şöyle denmektedir.

«Köklü-sosyal ekonomik ve politik dönüşümlerin gerçekleşmesi, halkımıza, Türkiye Komünist Partisi'nin yakın amacı olan ileri demokratik bir düzene oradan da sosyalizme geçmek olanaklarını sağlar.» (sf:28)

Burada ifade edilen, bir ölçüde açıktır. Önce «köklü... sosyal-ekonomik ve politik dönüşümler» gerçekleşecek, sonra «ileri demokratik bir dü-

zen»e geçilecek, daha sonra da sıra sosyalizme gelecektir.

Daha sonra iki alt başlık altında «Ulusal Egemenliğin Yeniden Kurulması» için ve «Ekonomik Alanda» talepler sıralanmaktadır. Bunlara talepler diyoruz, çünkü hemen tümü «meli», «malı» takılı fiillerle ifade edilmiştir. Sözelimi «Nato'dan çıkılmalı, ...yabancı üsler kaldırılmalı» vb.

Bu iki alt bölümün, birisinin birinci, diğerinin de sonuncu paragrafları bunca kargaşaya «açıklık» kazandırmaktadır. Sırayla alıyoruz:

«1. Türkiye Komünist Partisi'nin yakın ve dolaysız amacı, emperyalizmin ve yerli gerici ortakları işbirlikçi büyük burjuvazi ile büyük toprak ağalarının egemenliğine son vermek, memleketimize sosyalizme yönelik gelişme yolunu açmaktır.» (sf:28)

«13. Türkiye Komünist Partisi, ilk adım olarak bütün bu yukarıda sayılanların yerine getirilmesinin, emperyalist tekellerin memleketteki her türlü üstünlüğünü büyük tekel sermayesinin diktoryasını yıkmakla gerçekleştireceğine inanır.» (sf:31-32)

Bu iki pasajdan da anlaşılacağı üzere «Demokratik dönüşümler» başlığı altında sıralanan talepler, aynı zamanda İDD'nin de «içinde» olacağı bir iktidarın gerçekleştireceği hedefler olmaktadır. Hatta bu taleplerin «büyük yerli tekel sermayesinin diktotaryasının yıkılmasıyla gerçekleşeceği» vurgulandığına, göre, daha çok iktidar hedefleri olarak alınması gerekmektedir. O halde bu talepler, İDD'nin gerçekleştireceği, adına ne dersek diyelim, birinci devrim aşamasının icraatları olmaktadır. Ama, her nedense, «işçi sınıfının öncülüğünde... ulaşılacak olan... ileri demokratik devrim» aşamasında, bütün bu hedefler «iktidar şunları, şunları gerçekleştirecektir» şeklinde verilme-

mekte, adeta başkalarından talep edilmektedir! Bunca ideolojik kargaşa içinde bundan ne anlam çıkar? Ya İDD ile işçi sınıfının öncülüğü arasında bir ilişki olmayacaktır, ya da önce lafı edilmesine rağmen bu «devrim aşamasında» işçi sınıfı öncü olarak görülmemektedir!

Ve ne kadar aksi iddia edilirse edilsin, bütün belirtiler, bu ikinci yorumu doğrulamaktadır. İDD çizgisi işçi sınıfının öncülüğü lafını hiç ağzından düşürmediği halde iş pratiğe döküldüğünde, öncülük bir kenara bırakılmaktadır. Üstelik de bazı durumlarda bunu kendi ağzıyla ifade etmektedir. «Demokratik dönüşümler» bölümünün ilk cümlesi bu noktaya tanıklık etmektedir:

«...Türkiye'de halk düşmanı rejimi ve egemenliği yıkmayı, işçi sınıfının, köylünün ve orta tabakaların katılımıyla, demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal halk devrimini gerçekleştirmeyi, egemenliği almayı, halkçı bir hükümet kurmayı...» (sf:28)

Bu cümlede işçi sınıfının öncülüğü bir kenara bırakılmış, bunun yerine «katılma» kelimesi kullanılmıştır. Okuyucu, bu noktayı, üzerinde fazla durulmaması gereken bir «sürç-ü kalem» olarak almamalıdır. İDD çizgisi ilk kez bu cümlede, dediği ile yaptığı birbirine uyuşan durumuna düşmektedir. İDD programı bir devrimci iktidar programı değildir. İDD programının «demokratik dönüşümler» bölümünde gösterilen hedefler, öncülüğü değil, katılmayı belgelemektedir. İşte bundan bazıları:

«2. ...a) NATO'dan çıkılmalı,

3. Avrupa'da özellikle Balkanlar'da Akdeniz ve Yakınoğu'da barış ve güvenlik savunulmalı, bu bölgeler nükleer silahlardan arınmalıdır.

4. Tarafsız ve bağımsız dış politika ilkesine geçilmeli ve bu ilke-